

CSEPREGHY FERENCZ.

János adott ki a «Pesti Hirnök»-ben. Később mind gyakrabban emlegettek a lapok egy fiatal asztalost, ki elég jó verseket ír, s köztőltek is azokból mutatványt. E megemlékezésben bizonyos kuriózum rejtett, s a sajtó nem egyhamar ismerte el, hogy a fiatal asztalos igazi költői tehetség-gel bír.

Csepregy első irodalmi köre a katolikus legényegylet volt. Ennek számára írta első színműi kísérletét is, egy kis vigjátékot, melynek tárgya az iparossegédek életéből volt merítve, s az egyet elnökének, dr. Szabóky Alajosnak nevenapján adták elő. Itt adták elő az iparos műkedvelők a «Magyar fiuk Bécsben» című vigjátékát is. Ez nyomtatásban is megjelent, dr. Szabóky pártfogása mellett, kinek a szelid, szorgalmas és művelt iparoslegény nagy kegyében állt. Még asztaloslegény korában írta Csepregy a «Vízözön» című bibliai bohózatot is, mely egy akadémiai pályázaton dícsértet nyert, később pedig a népszínházban sokszor előadták.

A «Magyar fiuk Bécsben» pedig a nemzeti színházban került előadásra 1868-ban vagy 69-ben. Sok hiánya, de sok előnye is volt. Mint szindarab nem sokat ér; mint egy jelentkező tehetség bizonyosága azonban eredetiségről, humorról, eszességről s költői kedélyről tanúskodik. A «Vízözön»-ben a játszi jókedv magasan szárnyal s a költészetnek annyi megkapó nyilvánulása által vésődik az emlékezetbe.

Irt közben számos költeményt. Ezek fő jellege a kellemes derűség, az érzés egyszerűsége, bizonyos naiv őszinteség. Mint elbeszélő «Az utolsó esztendő» című regényben tűnt ki. Már e művet betegeskedve írta, mikor fölhagyott üzletével.

A népszínház megnyíltakor Rákosi itt adott neki foglalkozási kört, mint titkárnak. Rákosihoz nemcsak rokonsági kötelék fűzte (nővérét vette nőül), hanem a legnagyobb bizalom is. Mindent előre megmutatott neki, a mit írt, s mindent közölt vele, a miről írni akart. A népszínházban Csepregy tehetsége nagy tért talált, s arra fordította egész erejét. Nemcsak eredeti műveket írt, hanem fordított is, régibb műveket átdolgozott, s foglalkoztatva tevékenységre vágó lelkét. Lefordította Molière «Botesinálta doktor» bohózatát; szatirikus prologót írt Nestroy régi «Lumpáczi Vagabundus»-ához; átdolgozott egy német látványos művet a «Szép Meluzinát», és Jules Verne regényei után («Utazás a föld körül», «Utazás a holdba», «Sztrogoff Mihály utazása») látványos darabokat írt, a színpadi hatás ismeretének ritka biztonságával. Ezek közül «Sztrogoff utazása», melyet a regénytől eltérőleg, egészen szabadon dolgozott ki színművé, a legsikerültebb látványosságok közé tartozik, az 1877-iki egész nyáron folytonosan adták, s aztán külföldön tett körutat. Az 1878-ban sokszor előadott «Kolumbus utazása» szintén belbecsessel bíró mű. Csepregy e műveivel a külföldi látványosságok nem tudtak eddig versenyezni a népszínházban.

Igazi tehetségének mértékét azonban a népszínművekben bírjuk. Első népszínművét Jókai «Két menyegző» című elbeszélése után írta, egészen a novella futását követte benne, de a legjobb novellák sem mindig szerencsések a színpadon. Sikert nem aratott vele. 1879-ben előadott bohó-

zata „Az elhetetlenek” szintén hamar letűnt a színpadról, hol akkor már „A sárnya csikó” oly sikert vívott ki. Ez a népszínmű és az 1878-öszen bemutatott „Piros bugyillaris” maradtak Csepregy állandó emlékei, és egyszersmind elszomorító figyelemzetők egy kiváló tehetség korai elvesztére.

Csepregynek a népszínműírók közt jó neve marad, bármikor lesz szó e genre felől. Sokféle irányból és elemekből folyó ereje itt egyesült, s itt tűnt ki legjobban a mese-alkotásra és bonyolításra ritka tehetsége. «Sztrogoff utazása» szintén a találékony fő és gyors, ügyes kéz — a színpad e két nevezetes tényezőjének — műve. A közvetlenség, melylyel a nép életét és embereit festette: az élénk megfigyelés és erő mindig nyilatkozó jelenségei maradtak nála, regényében úgy, mint népszínműveiben. Gazdagon el volt látva mellékes alakok és epizódok számára is, s jellemző vonást, vidor ötletet bőven juttatott. A humor lépten-nyomon kíséri, a párbeszédekben, a jellemzésekben, a helyzetekben s azok következményeiben. Ha tulzolt, hamar elfeledteté, mert érdekes lenni könnyen tudott már a másik pillanatban.

Az 1878-iki nyár óta már alig dolgozott valamit. Akkor írta meg a «Piros bugyillaris»-t, de előadását már nem várhatta be, mert Olaszország enyhe égalja alá kellett menekülnie. A nyárra visszajött, látszólag megjavulva, de az ősz elől ismét menekülni kellett. Most poros Szilváziába, Görbersdorffba ment, a mellbetegek e szomorú aszylumába. Mikor elment, az orvosok megmondták övének, hogy ne várják többé vissza.

Egy félig megírt népszínmű maradt utána „A szép asszony kocsi”. Vázlata azonban egészen megvan. Van még régibb időkbeli egy versekben írt bohózata „Pérez”, továbbá egy tragédiája „Saul”, melyet az akadémia egyik pályázatán méltányoltak.

E sokféle tehetség oly erővel kezdett érvényesülni, hogy a sir öblében egy végigláthatatlan perspektíva enyészik el: mennyire haladt utján eddig e tehetség és mennyire juthatott volna?

Éjféli párbaj.

Ballada.

Bende vitéz lakodalmát lakja,
Hetekig tart; ma van első napja.
Szól a zene, tárogató, rézkürt.
Pörög a tánc, mint az orsó;
Bende kiált: «ez utolsó!»
Száz aszany eper-ajkát
Szedegetni készül.

Bende vitézt a nyoszolyó-asszony
Elvezeti, hol olyat szakaszson;
Néma, sötét már az egész kastély —
S im lovak áll ágyok előtt,
Talpig acél — ismeri őt,
Sápadt arcra kék lángot vet
A felüött rostély.

«Jöttem veled újra vinni, Bende!
En valék a diadalmas, nem te:
Kezdjük elől, csunya volt a játék;
Haha! páncélt a nyakadba!
Most ne remélj szolgál hadba!
Kezdjük elől! — e leányért
Sok viadal vár még!»

Kél a vitéz: «nosza, kardot, vértet!»
— «Hova édes?» — «Vinni, arám, érted!»
S hallik, a mint össze-összevág, Oda át a fegyverházban
Harczrobaj is: csengő paizs,
Tompá nyögés, erőlködés,
Dobogása lábának.

Szép menyasszony szemét le se zárja.
Szörnyűködik, hova lett a párja;
Remegő kéz gyújtja meg a mécsét,
Férje urát fölkeresi,
Hajnalg ott sirva lesi:
«Ez is olyan, mint a másik...
Mint valami holttest!»

Bende vitéz lakodalmát lakja,
Vagy on immár a második napja;
Szól a zene — borba fúladt e nap,
Bende urnak veszett kedve,
Tánczol, iszik erőltetve;
Szép menyasszony neki borzad.
«Ha ma is, mint tegnap!...»

Este hamar az urok föld-részeg;
Ágyba vivék a szolgál-vitézek,
Szép menyasszony vele menni reszket.
De hogy titkán ki ne adjon
— Hova legyen? hol maradjon?
— Lenyugoszik, s külön ágyban
Hányja a keresztet.

Bende riad... s mint a halál, józan:
Lovag ott áll szemben az ajtóban.
«Hah, Robogány!...» s nem akarna menni,
«Szeretők elcsábítója,
Gyere víjjunk! út az óra;
Mig le nem győzsz, tiltva néked
Mellette pihenni.»

Ujra nehéz, szörnyű tusa hallik;
Bende halott, mire meghajnallik.
Nagy-nehezen, delfel a ébred,
Mikor immár gyúl a vendég;
Fölkeresik a leventék:
«Hol vagy, uram? mind az egész
Nép vár az ebédre.»

Bende vitéz lakodalmát lakja,
Legszomorubb a harmadik napja:
Szól a zene, öblöget a rézkürt;
Hanem a tánc csak úgy lézeng,
Vendégnek a java szétment:
«Vérbe» fogant nász sohse volt
Isten átka nélkül!»

Nos, az új párt rokon — egy püspök
Előveszi, hogy mi esett köztök:
Bende konok, — a menyasszony gyászba,
Teste remeg, mint a harmat,
Csak azt vallja, hogy — nem vallhat,
Ha lefekszik, küldjenek őrt
A fegyveres házba.

Mene oda nagy erős őrizet.
Bende kacag: «meglopom a mézet!»
Siet is bé kakas elő-szóra:
Mikor ágyas-házát nyitja:
Másodikat kukorítja,
Fönn pedig a kastély tornyán
Éjfél ver az óra.

Bende lovak: ez az utolsó nap,
Lakodalmad félbeszakad holnap;
Vinni ma még! öl meg igazában:
Mert ha nem ölsz, én megöllek.
Lelkedet ám, én mint lélek:
Az a hűtlen hadd sirassa
Bűnét e világban!»

Bende vitéz, szemei szikrázva,
Roban ismét a fegyveres házba.
Rettenetes, a mit lát az őrség:
Urok őrdög... kivont karddal
Levegőbe szur és vagdal;
Közülök is hármat leölt
Mig lebrák, győzők.

Földalatti kamarába', láncon,
Bende üvölt, vinskodik, tánczol.
Szép menyasszony sem eladó többé:
«Elsőt én nem érdemeltem,
A második engemet nem:
Püspök atyám, végy fel Urunk
Jegyei közé!»

Arany János.

A két ördög vára.

Történeti beszély.

Irtá Eötvös Károly.

(Folytatás.)

A sok cseled, asszony, szolgáló ember sóbálynynya meredt. Valamennyinek az jutott eszébe: uramfia, milyen lehet ez a vitéz kurucz legény, ha csakugyan megharagszik. Szaporáné asszonyom azonban nem ijedt meg, csak ennyit mondott:

— Ej, ej édes fiam, bizony mondom, nem hiába mondja a világ, hogy a kuruczoknak az öklében van a feje lágya. Hiszen igaz is az, a mi igaz, az én szívem is majd megszakad, ha szegény lelkem, gyerekeim Susánnámra gondolok. Mert a szerencsétlenség úgy történt, hogy mi ott a konyhában már régen hallottuk a borzasztó dudakodást, de szólni és mozdulni nem mertünk, sőt még lélekzetet is loppal vettünk. Utóbb megsokalván a dolgot s azt gondolván, hogy az én asszonyi szavamra is hajtanak talán, megindultam, hogy kimegyek a külső palotára, hát a mint a lábam kitenném az ajtón, rémségesen ordítva szalad elém a Pana leány s elküldte magát, hogy urunkat és asszonyunkat ő kegyelmüket már mind meggyilkolták a haramiák. Megváltom, üdvözítöm ne hagyj el, én csak visszatartottam a konyhába, mostonyim lelkem Susánnám fogott meg két kezével, különben talán mindjárt szörnyet haltam volna. De alig tetl egy szempillantás, már a haramiák valami ötven mihozzánk is berohantak s egy beste pogány vére egyenesen az én galambom Susánnámra vetette a szemét, úgy hogy az én lelkem gyerekeim csak elhalt ijedtében. Nosza én sem voltam rest, kaptam a sodrófát s oda álltam a ribancz elé s megmondtam neki: elmenjen innen tisztességgel, mert különben gyalázatos szemeit kivágom tiz körmömme. Mit tett erre a pokol fajzatja? Egyet se szólt, csak feltaszított, hátam megett volt a kalácsos teknő a kemence előtt, tele most kelt gyönyörű kovászsal, én abba a kovászba, uram bocsáss meg, bele estem s onnan nem tudtam föltápaszkodni, csak kiabáltam, és a beste fia haramiának czondráját fogtam. A könyörülő isten a megmondhatója, mi történt volna, ha a Fekete Ördög az én nagy kiabálásomra oda be nem jön. De a Fekete Ördög bejött, a haramiákat kitaszította s aztán szemeit rávetvén Susánnára, lelkem jó leányomat felnyalabolta s egy szót se szólván, kivitte az udvarra, ott állott két szekér öszvérrel, mind a kettő tele volt már kincsesel, ékességgel, sok mindenféle drága marhával, az egyikre rátette galambom Susánnámát, nyolcz haramiát melléje állított s a szekeret megindította, meghagyván a haramiáknak, hogy a két Ördög várába menjenek s odáig meg se álljanak. Már a kapu alatt volt a szekér, mikor utánuk kiáltott, hogy a ki görbe szemmel talál a leányra nézni vagy kisujjával is megérinti: úgy tör össze azt mozsárban, mint a söt. Ettől kezdve szegény Susánnámát nem láttam többé, bár a fölséges uristen jóra fordítaná ő siralmas dolgát!

Szaporáné asszonyom az egész beszéd alatt sűrű könnyeket hullatott. Sűrű könyein át nem látható Patkós Dani arcát, mert ha látta volna, bizony isten egy szót se szólt volna.

Jó Patkós Danit elfogta a keserű indulat. Hátát nekitámasztá a falnak, talán másképp lábán se tudott volna megállni. Lábai reszkettek, rettenetes karjai is reszkettek, taglója kiesett a kezéből. Szemöldeit és ajkait összeszorította s merev szemekkel bámult ki az alkonyodó ének veres világosságába. Azt az eget szerette volna most összedönteni, hogy ne maradjon más ép-ségben, csak maga pokol.

Nem szólt többé egyetlen szót sem. Mereven állott és nézett, mint a halálos ítélet. Egyszer aztán lehajolt s fölvetette taglóját. Süvegét szemére vágta, dolmányát összeránta, kését az övében s kardját az oldalán megtapintá, s oda menvén Szaporáné asszonyomhoz, annak kövér kezét szó nélkül újra megcsókolt. Indult kifelé.

— Hova mégysz édes jó fiam? Vacsora nélkül ugyan csak el nem eresztlek. Jöszte csak vissza, nézd meg hát báttyádat is, lelkem jó uramat egy pillanatra.

Patkós Dani csak ment kifelé.

— De hallgass hát rám édes fiam, — szólt Szaporáné asszonyom, utána eredvén Patkós Daninak s megfogván annak balkezét, — várd meg hát urunkat ő kegyelmét, míg haza jön, hiszen Kolozsvárra azért rugtatott be; hogy a generális urtól segítséget kérjen szegény lelkem leányom kiszabadítására.

Patkós Dani egy szót sem szólt, vissza se nézett, kezét szeliden kiszabadította, s ment le a lépcsőn, s az udvaron, a kapun át, a holttestek és eleven emberek közt kiment a vár elé. A népség még mindig ott zibongott és sűrű tömegben, zajongva és összebujva bámult valamit. Az a valami volt jó Patkós Daninak fekete harczi lova. A kemény futásban megszokott belseje s ott a gyepen felfordult s kiadta párját.

Patkós Dani szétlőtte az embertömeget, s a mint lovat meglátta: kantárt, sügelyöt, nyergét, takarót, terhelőt, farmatringot pillanat alatt leszedett a lóról. És akkor oda kiáltott az emberekhez:

— Szászfenesi népség, a kinek jó lova vagyon, adja el nekem igaz áron, megfizetem ketős áron. Ime itt az erszény.

A népség csak egymásra nézett, csak hallgatott és csak huzódott szerteszélfel. Nem felelt a felhívásra senki.

Egyszerre sebes lödbogás hallatszott a falu felől s a következő pillanatban ott állott Patkós Dani előtt egy uri renden lévő lovak. Lova, maga, haja, szakállja, bajusza porral behintve. Nyilván nagy utat tett sebes vágatással. Oda kiáltott a tömeghez:

— Hej fiúk, mi történik itt?

Mikola László uram ő kegyelme volt a lovak. A népség egy pillanat alatt lekapta fejéről kucsmáját, s egy öreg jobbágy oda állva a ló mellé, szólt porba néző görnyedt arccal:

— Csókoljuk a kezét, lábát nagyságos urunk, egy kurucz vitéz van itt, megdöglött a lova, hátas lovat akar venni a faluban.

Az uraság oda tekintett Patkós Danira.

— Ki vagy fiu, mit akarsz itt?

— Thorockay István uram belső embere vagyok, Patkós Dani a becsületet neved, Tordáról való származásom, Susánná hugomnak vagyok eljegyzett vőlegénye, megyek utána, hogy élve, halva megszabadítsam.

— Elment az eszed fiu, a haramiák sokan vannak, a két Ördög gyilkos szívvel, rettenetes erővel van, középebe mégysz a halálos veszedelemnek.

— Oda megyek, de azért mégis oda megyek.

Lassu, mely és dörgő hangon mondta ezt Patkós Dani. Mikola László uram mindjárt gondolta, hogy Patkós Dani semmi kérés, fenyegetés, semmi jó tanács vissza nem tartja, hanemha

erősszak. De hát miért kellene a kurucz fiut erőszakkal visszatartani? Oda szólt hozzá:

— Mi járattan jöttél te épen most ide?

— Segítségre jöttem, de későn jöttem, lovam is megszokadt a sietésben.

— No fiu, nesze, itt ez a ló, de jól gondját viseld, s ha szerencséd ad isten, visszahozd menyasszonyoddal együtt.

Mikola László uram leugrott a lóról, oda vetette Patkós Daninak a kantárt s bement a kapun. Patkós Dani rögtön levettöztette a lovat, a leszedett szerszámot egy ácsorgó embernek oda adta, hogy vinné be az udvarba és aztán a lovat megveregette, megsimogatta, saját lova szerszámába feltöltöztette s aztán felugrott a nyeregbe.

Épen ekkor nyugodott le a nap, s épen ekkor ért oda Szaporáné asszonyom nagy karéj kenyérral, nagy darab hideg sülttel, nagy kanna borral.

— Nesze édes jó fiam, igyál, egyél, a maradékot vidd el az utra.

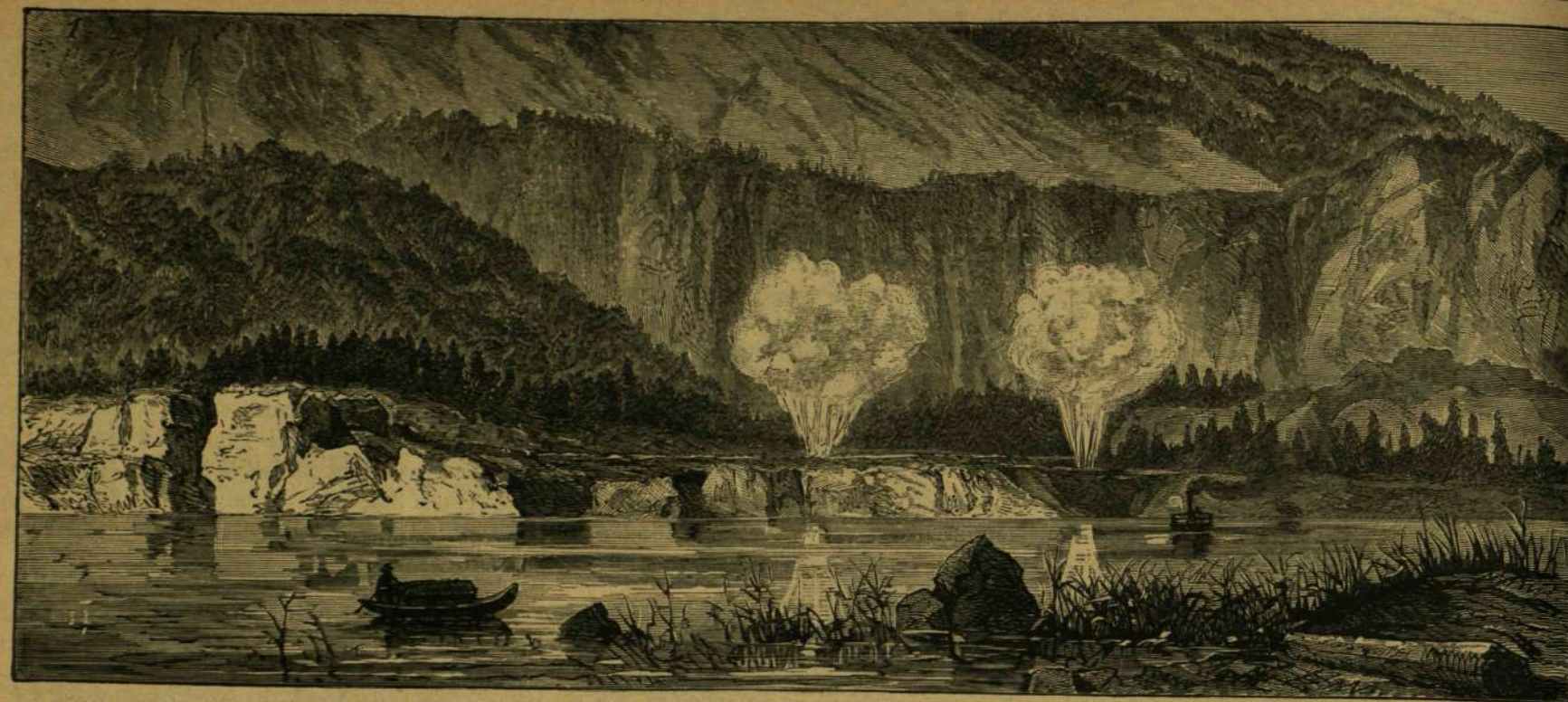
— Köszönöm, jó nénémasszony. — A kanna bort felhajtá s egy hajtókára kiüríté, a sültet és kenyeret kádjába téve, s «adon isten jó éjszakát», úgy elrugtatott, mintha egyenesen nyílból lötték volna ki.

Nekiment a sötét éjszakának, nekiment a veszedelmes utnak, nekiment a bizonyos halálnak. Mire a Kőnczöl szekere éjfélt mutatott: akkorra leszállott már a magyarszilváni havasokból s ott poroskált a Heszát patak partján, puha, buja, zöld mezőben, hajlodozó fekete fák árnyékában.

Lova nagy utat tett az nap Szász-Fenestől Kolozsvárig, Kolozsvártól Szász-Fenesig s onnan az éjszakán át idáig. Vékony volt a ló vékonya, minden pillanatban megtárgult terhelője, erőtelen volt a lába járása: bizonyos volt, hogy ezzel a lóval nem lehet sokáig menni. A hagymási szőlők alján leszállt róla, puha földre kipányvázta, harmatos csutakkal megdörzsölé s aztán maga is lefeküdt.

Fejét hideg hantra támasztá s nézte azt a csillagos eget, melynek nincsen annyi fénye, nincsen annyi üdvössége, a mennyi az ő szívének mélységes szerelmével s mélységes szerelmének iszonyu fájdalomával fölérhetne. Álom nem jött szeméire. Nem is akart, nem is tudott most aludni. Iszonyu rémképek verték föl lelkének minden indulatát, mikor elgondolá: minő borsra, minő kezekbe jutott a kis Susánná. Az ő kis Susánnája, a kiért élt, mióta élt, s a kinek boldogságért küzdött vészszel és viharral és a kiért meghalt volna száz halállal s megviaskodott volna angyalokkal, ördögökkel. Hah, minő harag tombolt szilaj vérenek minden esepjében, mikor a két Ördög eszébe jutott. Minő harc lesz az, a mit ő a haramiákkal fog megharcolni. Hány ördögöt fog ő összetörni, míg a halál őt is eléri valahára. Mert eléri: az bizonyos. Ő, azt a helyet s azokat az embereket élve nem hagyja el, a kik az ő kis Susánnáját semmivé tették.

Eszébe jutott küldetése. Jó urának szigorú parancsa, szegény hazájának igaz ügye, kegyelmes fejedelmének balszerencséje. Neki most Magyarország felé kellene menni s most már a határon lennie. Ott volt a pöcsétes levél dolmányának kutyafüle alatt. «Éhség, szomjúság meg ne aléjtson; ellenséget, vadallát meg ne riasztson; jó barát, szép asszony vissza ne tartson; még könyörgő édesanyádnak könyhullatása is a te szíved meg ne lágyítsa.» Ez volt jó urának igazságos parancsolatja. És ő fogadta szívében, fogadta lelkében, hogy a parancsolatot teljesíti. És ime most mégis megszegte azt. Megszegte a legelső lépésénél, megszegte a kis Susánnáért. Vajon mi büntetésre lesz ő méltó, hogy ekként hűtlen lett az igaz üggyhöz, a föleskedt zászlóhoz s kurucz jó hitéhez? Oda most már a becsület is.

A SZENT-GOTTHARD-HEGYI VASUT. — BÁRÓ DOBLHOFF J. VÁZLATAI UTÁN.

1. Robbantás a vaspályán az Uri-tó mellett. 2. A nagy alagút északi szűke Götchenen mellett. 3. Az alagút beoltására szolgáló sziklatömbök faragása. 4. A szán-utazás kezdete a Szent-Gotthard-hegyen júniusban. 5. Látkép a régi dogana (vámház) felől dél felé az utasorosa.

RÓKAVADÁSZAT MUSTUNGBAN A BOLAN-SZOROS TÁJÁN. (KELET-INDIÁBAN.)

AZ ELSŐ ELLENZÉKI PADOK AZ ANGOL ALSÓHÁZBAN. — WYLLIE KÉPE UTÁN.

Hadd legyen oda. Ha a kis Susánnának haramitiságát haramia kutyák beszennyezték: neki sem kell többé a becslés. Hiszen az élet sem kell. Nem is fog ő, nem is akar ő életben maradni. Csak a bosszu, csak a bosszu, csak a halál. Ott halmi meg, dulva, viaskodva; ott halmi meg a kis Susánná közelében s ott feledni holtan is együtt az ő holttestével. Csak az van már hátra, semmi más.

Fényes csillag csillogott le rá a magasságból, de ő a csillagfényben is a pokolnak sötétjét látta. Lelke háborgott, mint viharpaskolta tenger, s fekvő helyében sem volt maradása.

Fölkelt, föl- és aljárát, majd lement a patakhoz s annak hűs vizében megmosa agyát, szemét és arcát. Így fog fürödni, így szeretne fürödni a két Ördög vérében. Még ekkor is ezt gondolá.

(Folyt. követt.)

A szent-gotthard-hegyi vasut.

Néhány hét mulva a műszaki tudomány ismét egy nagyszerű művével fogja meglepni a világot: a Szent-Gotthardhegyi keresztútfúrással, 14,920 méter hosszúságú vonalon. Nyolcezdad felül szakadatlan munka után a dél és észak felől kezdett furási munkálatok már annyira haladtak, hogy ez év elején már csak 300 méternyre volt egymástól a szemközti működő két furó hegye, s e hónap végével e 300 méternyi válaszfal is keresztül lesz törve. S ha pénzügyi akadályok nem górdulnak a munka útjába, 1882 közepén a vierwaldstätti tótól a Lago Maggioreig és Como taváig vasúti gőzmozdony fog dübörögni az óriás hegy gyomrán keresztül.

A technikai akadályok minden várakozást felülmúló könnyűséggel legyőzték a szerződésileg kikötött határidőn belül. A régibb alakulása gránit-, gneis-, csillámpala- és kovapala-rétegekből álló szirttömeg keresztülfúrása nem ütközött rendkívüli nehézségekbe s a kifuzalással együtt csak nyolcezt évet igényel a megszabott kilenccz év helyett. A hegy, mely a vállain végig kanyargó parkányutat minduntalan lerázni törekszik, a belsejében történő furásokat nyugalommal tűrte, s a laza földréteg, melyre a munkások 1870-ben bukkantak, szerencsére, csak kis terjedelmű volt, nyomást azonban így is oly borzasztót gyakorolt, hogy a legerősebb fatámasztásokat is többször pozdórájává törte. Az alagut két végpontján fölállított reservoárokból a mind mélyebbre haladó dolgozóhelyekig vascsöveken vezetett szűrt levegő mozgásba hozta a furógépeket, megtisztítá a tömérdek ember kilélegzése és a földi gázok által megrottott levegőt s füst nélküli hajtó erőt szolgáltatott az embereket és anyagszereket szállító mozdonyoknak. A hőség, melytől a munkások igen sokat szenvedtek, 36 Celsius fokra is főlhagott néha az alagut belsejében, s Favre, az alagut genialis építési vállalkozója, áldozatul is esett, s műve befejezését nem érte meg. Azt hiszik, hogy a még hátralevő választófal keresztülfúrása után a nyílásokból álló földalati légáramlat fog beözönlöni, a mi egyébiránt nagyon kétes remény, mert e tűnet a 2700 méterrel rövidebb mont-cenis alagutnál nem következett be.

Az óriási alagut építési költsége 50 millió frankra rug. A mint az utolsó mérésekből kiderült, az alagut két felének tengelyvonalai oly pontosan fognak találkozni, hogy az áttörésnél alig 3 milliméter lesz a távolság a két furó hegye között.

A fő alaguton kívül épül még 9 viadukt, 48 hid, 8 parkány — a leghosszabb Biansa mellett 275 méter, — 7 forduló alagut, ezek között a leghosszabb Fiessonál 1557 méter és végre 52 egyenes vonalban haladó alagut, melyek között hatnak a hossza meghaladja az 1000 métert.

A nagyrészen nagyszerű s technikai tekintetben föltötte érdekes építkezések egy része a tulajdonképi hegyi pályára esik, mely éjszokról a Reusz-, délről a Tessino-völgyből kanyarog föl a kettőt összekötő alagut két nyílásáig.

A 80 kilométer hosszúságú hegyi pályához, mely a vierwaldstätti tó melletti Flüelenből a Tessino-völgyben fekvő Biansaig terjed s bátran az amerikai Pacific-vaspálya mellé állítható, szárnyvonalak csatlakoznak, melyek a gotthardhegyi pályát a svájci és olasz pályákkal kötik össze.

E szárnyvonalak északon Zug és Luzernnél kezdődnek, Arth mellett egyesülnek s innen kezdve egy vágásban haladnak Flüelenig, az északi hágó kezdőpontjáig. Délen pedig Chiasso-Comotól, ugyiszintén Locarno és Pinótól indulnak ki s Bellinzonánál egyesülnek s Biscánál csatlakoznak a déli hágóhoz. A Gotthard-pályahálózat összes, a déli részen már üzemben is levő vonalainak hossza 263 kilométer.

A vaspálya munkálatai 1875-ben finanziaális zavarok miatt megszakadtak s csak 1879. június 1-én kezdték meg újra. Valóságos mennydörgés rázkódtatta ekkor az Urser-tó mentében a kocsit mellett fölmeredő sziklákat; a Sonderbund háborúi óta nem volt hasonló dühöngés a svájci hegyekben. A dinamit-robbanások éjjel-nappal dörögtek. Mint valami varázsszóra, egész hangyaélet támadt a Zug-tó és Lago-Maggiore közti pályarészlet hosszában. Mintegy 2—300 helyen dolgoztak a munkáscsoportok, a postakocsisok ostopattogatása, az aknák robbanása, a hidverés, viaduktok egyengetése, az alagutak, mesterséges védgátak, melyek között az országot kanyarog, ösvérek, igásbarmok, új munkáskunyhók telepei, nagy gránittömböket faragó kővágók, — mindez tarka, nyüzsgő életet varázsolt e máskor oly nyugodt vidékre. Göschenenben, mely egy nyomorult alpesi faluból nyolcezt év alatt a munkások legfőbb központi telepévé vált 3000 lakossal, nyüzsgő a sok napbarnított lombard, piemonti és velencei munkás. A közeli alagutnyílásból előhangzik a légsűrítők által hajtott 300 lóerővel dolgozó turbina moraja. A kővágók, kik az alagutnak furt mélyedést a szükséges szélességűvé tágitják vágó, emelő szerszámaikkal, ki s beözönlönek az alagut-szádán apró lámpáikkal, s még benn, az oly nyugalmas, méltóságos külsejű hegykolosszus gyomrában is, pezsg az élet, a munka.

Harmadfel év mulva az utazó, ki a luzern-zug-zürchi vonalra száll, Arthot és a zugi tó gyönyörű mellékét érintve három hídön és két alaguton keresztül Goldauba jutand, azután végig haladva az 1806-ki hegyomlás óriási törmelékterén. Átvágva a Rigi-vonalat, elébe tűnnek a mythoszi kolosszális gulák; elhalad a Lowerzer-tó bájos partjain és az árnyas Schwanau-sziget mellett, Seevenen és Schwyzen keresztül nagy kanyarulatban Brunennig. Itt elébe tárulnak jobbra a rigi vasut meredélyei, előtte a hatalmas Frohn-alpesek, a Muotthavölgy meredek szirtfalai, a schwyzi buján termő síkság, aztán a csillámló Urn-tó, bekerítve szakadékos sziklahegyektől, melyek oldalába az élénken zöldelő Grüti mintha oda volna ragasztva; messze jobbra Pilátus szirtjei: oly nagyszerű panoráma, hogy a Tell-monda tűt szinkbe róla. Kilenccz újabb alagut és négy viadukt után, az országotat majd fölül, majd alul halgva, eljutunk a Reusz-síkságra. Flüelen mellett a Tell-parkányon lebontották a híres kápolnát s odább építették föl újra. Következik Flüelen, a szent-gotthardi árúk főpiazza, majd Altdorf, Uri kanton székhelye. Innen meglátni Tell Vilmos szülőhelyét, Bürglent, a háttérben a Schächen-völgyet a Windgellenekek és Scheerhornnal, szemközt a szakadékos Sureneket az Angyal-hegyre vezető szoros hegyi úttal. Nagy kanyarulatban halad a pálya Silenentől a Reusz jobb partján a hegy oldalában Amstegig, hol 27 pro mille (27 méter ezer méternél) emelkedés kezdődik. Most következik nyolcezt egyenes és egy forduló alagut, aztán Gurtellen. A Reuszvölgy összesen, a vaspálya kétszer keresztülhalad a folyón, mindkét felől óriási sziklák. Keresztül kell még haladni négy kis alaguton, egy hídön, egy második forduló alaguton, két nagyszerű parkányon, s ekkor következik Wasen, a pályállomás, egész fölül. Innen Göschenen, s ettől egy hídön át a nagy Gotthard-alagut száda következik. 30—35 percnyi sötétség nyeli el aztán a vonatot s mire kibukik a hegy másik oldalán, — ott vagyunk az Airoloban, az Alpe-sek déli lejtőjén.

Ez alkalommal közöttünk kéünk a nagyszerű művet jelen stádiumában tünteti föl különböző pontokon. Rajzolja b. Dobhoff, ki vázlatait e képéhez a színhelyen vette föl s egy bécsi tudományos társulatban közelebb fölolvastatott az alpesi vasutról, megbízható adatok alapján, melyeket jelen ismertetésünkben mi is fölhasználtunk.

Ott ültem . . .

Ott ültem az oldalánál,
S míg lellem szállt nyugtalan:
Tekintetem rajta függött,
Rajta csüngött untalan.

Nem is tudom szemem milyen?
Ajka milyen? — nem tudom:
De ha nyíl az: mennybe látok,
De ha nyíl ez: álmodom.

Hangja ugy eseng, pillantása
Olyan tiszta, oly meleg!
Ah ti kedves vig beszédek
Sohasem felejtelek!

Egy regét kezd, kérdi tőlem:
Nem ismerem csakugyan?
S bár előttem ismerős rég:
Eltitkolom gondosan!

Mondja, mondja könnyű ajka . . .
Foly a tusa, ví a hős,
Pályabér szép hölgy kezéből,
Mindnen olyan ismerős!

Mondja, mondja könnyű ajka . . .
Hull a szó: egy permeteg
Friss virágok! Soha ilyen
Regemondó gyermeket.

. . . Elröppentek rég a szócskák
A gyönyörű ajkakon;
És én mégis azt a régít
Egyre hallom, hallgatom.

Albert Iván.

A GÖZHÁZ.

VERNE GYULA REGÉNYE.

HETEDIK FEJEZET.

Az acél-óriás.

Lehetetlen nagyobb ámulatot képzelni, mint a Kalkuttából Csanernagorba vezető országon járókét, férfiak, nők és gyermekek, angolok és hindukét, május 6-ának reggelén. S meg kell vallani, hogy ámulatuk teljesen indokolt is volt.

A mondott napon, napfelköltek, a hindu főváros egyik szélső külvárosából, kíváncsi néptömeg sűrű sorai közt, egy sajátos jármű bontakozott ki s haladt előre az Ugli partján.

Elül, mint egyetlen mozgató ereje a járműnek, egy szokatlanul óriási elefánt, husz láb magas, harmincz láb hosszú s megfelelő vastag is, lépdelt nyugodtan és rejtelen. Orrmánya fölfele görbítve egy emelkedett mint egy kiűrt, nyílásával a levegőbe. Aranyozott agyarai, mint két fenyegető sarló, álltak hatalmas állkapozájából ki. Zöldes fekete testét élénk színekkel tarkított gazdag szőnyeg borította, arany és ezüst fonalakkal áttörve s dúsan rojtózva. Hátán, a hindu pagodák modorában kupolázott tornyoskát viselt, melynek óriás dombor-lencsékből készült üvegablakai a gőzhajókára emlékeztettek.

Az elefánt által vont jármű maga két ropant kocsiból, valódi házakból állt, melyek kerekében járó bungalóknak látszóttak. Kereküknek csak alsó félkörre volt látható, mert a kocsi alsó peremétől elföldött dobokban jártak. A két kocsit, vagyis házat, mozgó lánccal kötötták össze, mely az ut szeszélyes görbületeinek könnyen engedett.

Hogyan huzhat egyetlen elefánt, legyen bármily óriás természetű és erejű, ily tömör két alkotmányt és pedig minden látható erőfeszítés nélkül? ezt kérdezte mindenki. Hatalmas lábai szabályosan, sőt egészen gépiesen emelkedtek s bocsátkoztak le ismét, s lépésből könnyen mentek ügetésbe át, a nélkül hogy a *malu* (elefánt-hajcsár) vas vesszője látható vagy hangja hallható lett volna.

De ha a kíváncsiak közelebb mentek a vonathoz, hamar megtalálhatták kérdésekre a feleletet, a nélkül, hogy bálulásuk azért alább szállt volna.

A közeledők fülét, mindenek előtt, bizonyos ütemes bőség szabályossága lepte meg, mely

különbön az indiai fauna ez óriásainak sajátja. S aztán rövid időközben füstfelleg kóválygott az elefánt magasra tartott ormányából.

S mindamellett elefánt volt. Durva, repedékes, zöldes fekete bőre, kétségkívül ama hatalmas csontváznak egyikét fűdözte, melyekkel a természet a vastagbőrűek a királyt megajándékozta. Szemei az élet tüzeitől csillogtak. Tagjai a mozgás adományával voltak felruházva.

Ugy van; de ha a kíváncsi szemlélő még közelebb lépett s kivált ha kezét az állatszörny oldalához merte érteni: a titkot megfejtve találta. Nem élő állat, hanem mesterileg sikerült szemfényvesztő utánzat volt. Ez elefánt acéllenczéből készült s belső részei helyén egy minden alkatrészekkel bíró gőzmozdonyt rejtett.

A mi a vonatot: a gőzházat illeti, ez a Banks mérnök által Munro ezredesnek megígért kerek lakás volt. Mint említém, két házból állt, melyek elseje Munro ezredes, Hod kapitány, Banks mérnök, s az én lakásomul szolgált, míg a másodikban Mac Neil örömlerest s az utazó háztartás többi személye volt elhelyezve.

Banks megtartotta ígérteit: Munro ezredes is meg a magáét; s így a mondott napon, május 6-ka reggelén, s rendkívüli járművön meg is indultunk, hogy a hindu félsziget északi részeit beutazzuk.

De minek ez a mesterséges elefánt? minek e szeszélyes alakzat, mely annyira ellentétben

A GÖZHÁZ.

áll az angol gyakorlati, józan érzéssel? Ki hallotta valaha, hogy egy — forgalomra szánt — mozdonynak egy négylábú állat nehézség alakját adja valamely gépészmentőnek? — E kérdéssel csakugyan el is halmozta Banks mérnököt, mikor alkotmányát először bemutatta nekünk. Ő azonban nem keséltelmondani, hogy a gondolat egyáltalában nem tőle származik, hanem a három év előtt elhalt düssgáz és szeszélyes butkáni rádszálló, a ki magának egy soha nem látott és hallott járművet akarván szerkesztetni, mely a régi hindu királyok iga-vonó elefántját az új kor gőzmozdonyával egyesítse, vele (Banksal) mint vállalkozó s ügyes mérnökkel készítette e mozdony-elefántot és a két ház-kocsiból álló vonatát, de megbalt, mielőtt az teljesen elkészült s ő próba-utat teletett volna vele.

— A rádsza meghalván — fejezte be Banks mérnök — s gépezete és járműve rajtam maradt, nem vitt rá a lélek, hogy azt megsemmisítem s közönséges mozdonyt állítsak az elefánt helyébe.

— Azt ugyan rosszul tette volna! mondá Hod kapitány. Elefántunk valóban felséges mozdony s meglássák, milyen hatást fog tenni, ha megindulunk rajta! Valóban, egy rádszához méltó eszme! De mi örököltük ez eszmet s gyakorlatban is vesztjük; nemde, ezredes?

Munro ezredes majdnem mosolygott; s ez annyi volt mint helyeslése annak, a mit a kapitány mondott. Az utrakelés tehát elhatározottat,

s így történt, hogy az acél-alkotmány, e mesterséges Leviathan, mely eredetileg egy hindu járművének volt szánva, egy angol utazótársaság szállító eszközevé lón a hindu félszigeten át.

A mozdony és vasut szerkezetéről helyén lesz némi közelebbi felvilágosításokat adni, mindjárt itt.

Magá a mozdony-test, mindenestül, négy kerek között függött, összes hengereivel, dugattyúi és szellentyűivel a gőz-katlanával. E henger-alaku katlan hatvan négyzet-méter melegítő-felülettel bírt s egészen az elefánt testének elő-résében volt elhelyezve, míg annak hátulsó része a víz- és szén-tartókat foglalta magában. A víztartó és gőzkatlan közt volt a fűtő-helynek üresen hagyott tér. A gépész pedig az elefánt hátán elhelyezett acél tornyocskában székel, mely ugy volt kiegészítve, hogy puszkagolyó ne járja, s komoly megtámadás esetén az egész utazótársaság menekedék találhasson benne. A biztonsági szellentyűk és a gőz-erőmérő (manometer) a gépész keze-tyéjében vannak, valamint a gőz mérésére vagy erősítésére szolgáló minden készülék, hogy a gép járását gyorsíthassa vagy mérsékelhesse s tulfeszülést vagy egyéb veszélyt mindig megelőzhessen. Emelt helyéről figyelemmel kísérhette az ut kanyarutait s a talaj akadályait és netán előjehető nehézségeket vagy veszedelmeket. Kitűnő készletű acél rugók, melyeken a víztartó és gőzkatlan nyugszik, eltávolítható a talaj egyenetlenségéből származható rázkódásokat; a kerek pedig oly szilárd készletűek, hogy nemcsak a rendes surlódást, de az országúton előforduló nagyobb akadályokat is jól kiállhatják.

A gép névleges ereje, mint Banks mondá, nyolceztan lóerő volt, de szükség esetén bátran lehetett azt százötven lóerőre fokozni, a szét-dattanás minden veszélye nélkül. E gép a Field-rendszer szerint, két hengerrel volt szerkesztve s erős vasbódoggal légmentesen beburkolva, hogy az utról felszálló por a gépezetbe ne hatolhasson. Főtökélye abban összpontosult, hogy kevés tüzelőt emészt és sok meleget ad ki; egykép lehet szénrel vagy fával fűteni. A mozdony rendes középsebessége: óránként huszonöt kilométer, de kedvező talajon negyvenre is fölvihető. A kerekak, szorítás vagy tágitás által, lassabb vagy gyorsabb forgásra vehető, a mi a lejtős helyeken, völgynek vagy hegynek, szükséges intézkedés. Egyébiránt e mozdony bálulatos könnyűséggel megy hegynek föl is s Banksnak sikerült méterenkint tíz, söt tizenkét centiméternyi emelkedés akadályait is legyőzni vele. Különbön az angolok által Indiában készített utak általában kitűnőeknek mondhatók. A fő-utvonal, a Great-trunk-road, közel kétezer kilométer hosszúságban, megszakadás nélkül, futja át a félszigetet.

S most szóljunk még ama gőzházról, melyet az acél-elefánt huz; ezt is a nábob örököseitől készen vette meg Banks az ezredes szám-lájára; a két ház, melyekből e vonat állott, egészen magán is viselte a hindu építészet jellegét. Képzelnékünk két pagodát, minaretek nélkül, kettős fedélzettel, melyek felsője falgömbö alakú kupolát képez, faragványos oszlopokon nyugvó ablakokkal, tarkán színezett szeszélyes ezüzfá-tokkal, s két oldalt oszlopok, nyílt verandákkal. Mintha csak a sonnaguri szent hegyről hoztak volna le két pagodát, hogy egymáshoz kössék, szekerekre rakják s az országutakon járjanak velők!

A mi kényelmességeket neveli: hogy kerekék tengelyén nem közvetlenül, hanem erős rugókra levén fektetve, ruganyosan ringanak s az ut egyenetlenségei és a rázódás nem érezhető bennök.

Különbön hindu pagodák, de belsejök az angol kényelem minden követelményeinek megfelelően van berendezve. A két kocsiháza belvilága nem kevesebb mint hat méter szélességű; s mivel a tengely, vagyis a kerekék távola csak öt méter, a kocsi két mindkét oldalán fel-fel méterrel meghaladja s ereszként kiejbe nyílik.

Az első kocsi hossza tizenöt méter. Elején, karesz oszlopokon nyugvó verandája oly téres erkélyt ad, melyen tizenöt személy elfér. Két ablak s egy ajtó nyílik innen a szalomba, melytől azon kívül két oldalablak is világít. Gazdag szőnyegek s burtozt, könyves asztal s szekrény, díszes lámpák, néhány művészi festmény ékesítik. A szalon fenék-oldalán díszesen faragott ajtó nyílik az ebédlőbe, melynek kerek asztala körül nyolcezt vendégnek van hely; tálas szekrény és

pohárszék, a legfinomabb edényekkel vannak tele. Az ebédlőből, közepén, folyosó vezet a hátulsó verandára s e folyosóról mindkét oldalon két-két ajtó nyílik, négy kis hálószobába, melyek minden kényelemmel vannak berendezve a négy utas számára. Balra az első szoba a Munro ezredesé, a második az enyém; jobbra az első a Banks mérnöké, a második a Hod kapitányé.

A második kocsi hossza tizenkét méter s ez is széles erkély-verandával kezdődik, melyből a téres konyha nyílik, két oldalán két élekmamrával. A konyhából folyosó vezet a kocsi hátulsó részébe; a folyosóról szintén négy szoba nyílik; egyik a Mac-Neil örömleresté, a többi a szolgáló személyzeté.

Látni való, hogy Banks ügyesen és kényelmesen rendezte be a kerekén járó kis házakat s minden tért célszerűen használt fel bennök.

Télen fűthetők is voltak, a mozdony katlanából bevezetett meleggel; azonkívül a szalomban s az ebédlőben egy-egy csinos kis kandalló is volt. Mondani sem kell, hogy az élelmezés fontos kérdése sem volt elfeledve. Böven el voltunk látva, a legjobb czégek, mindenemü conservekkel, különösen hús-kivonatokkal, befőtt és füstölt hússal; valamint tejjel is, a reggeli kávé e szükséges alkatrészeivel, a mit új módszer szerint szintén lehet már „konzerválni”. Elfőzés után t. i. a vízreszket teljesen kigőzöltetik a tejből, mi által az pépszertív válik; akkor légmentesen szelenczékbe zárják; egy szelenczébe ötötöt száz gramm súly tej-kivonatot tesznek, s ez ötszörös súlyú víz hozzáadásával három liter legjobb minőségű friss tejet ad. Hasonló eljárás van gyakorlatban a húslejt illetőleg is, mely a legjobb levest adja. A mi illeti a meleg övben oly nélkülözhetlen jeget, azt is, néhány perc alatt könnyű szerrel tudjuk, egytani eljárás után, előállítani, a Carré-féle készülékkel, mely a folyó alakra sürített amononiák-gáz gyors elpárolgztatása által a hőmérsék rohamos csökkenését idezi elő.

Italműekkel is böven el voltunk látva: finom borok, rhum, arrak, különböző sörök — nem hiányoztak.

Egyébiránt nem volt czélunk a lakott és mivelt vidékeket állandóan kerülni, s a kinek pénze van, Indiában is megtalálja, a mire szükség van. Csak ha telni a Himalaya aljába, az északi vidékekre jutunk, leszünk kénytelenek saját készleteinkre szorítkozni. Utí tervünk röviden a következőkbe foglalható össze: Kalkuttából indulva, a Ganges völgyben haladni fölfelé Allahabadig; azután Oude tartományán föl a tibeti első magaslatokig; e vidéken, hol itt, hol ott, egy pár hónapig táborozni, alkalmat adva Hod kapitánynak, hogy kedvére rendezhesse vadászatait — s aztán Bombay felé térni vissza.

Körülbelül kilencczszáz francia mérföldnyi ut. De ha az ember házában utazhatik, minden megszokott kényelmével, kinek ne volna kedve akár a földet is körülutazni?

(Folyt. köv.)

Egyveleg.

* A szücsárúkat két legnagyobb piacon, Londonban és Lipcsében igen olcsók lettek, a mi elé különös, mivel az észak-amerikai nagy társulatok tudósítása szerint a prémes állatok száma rendkívül megfogott, így a prémesek most drágábbnak kellene lenni. E sajtóságot tényleg oka abban lehet, hogy a vastag gyapottól készült szövetek nagy versenyt okoznak a prémes ruháknak, mivel elegendő prémet ugy sem lennének képesek szerezni, ha csak a vadászok egész az északi sark szomszédságáig nem hatolnának elő.

* A villanyosságot egy párisi alarcos bálnál is felhasználta valaki s pedig a közönség nagy mulatságára. Régi vegyész öltönyébe öltözve kucsmaját tetején villanyos csillag volt alkalmazva, mely, ha csinos nő közelébe ment, rögtön csillogni kezdett, míg férfiak előtt elhomályosodott — természetesen egyenes alkalmazott vezető segítségével.

* Camoens halálának háromszázados évfordulója június 10-én lesz. Ez alkalommal a portugál király irodalmi ünnepeket egész sorozatát akarja megtartatni. A nemzetközi irodalmi társulat Liissabonban akkor tartja harmadik ülését s a földrajzi kongresszust is ide hívták meg.

* Run:berg szobrásra, ki a múlt évben halt meg, Finlandban eddig negyvenháromezer markot adományoztak. A szobrot Helsingforsban állítják fel s a nagy költő jelenleg Párisban élő szobrásza készíti. * Demidoff herceg világhírű művészeti gyűjteményét Florencz mellett a San-Donato-palotában

jövő hóban árverezik el. Két millióra becsülik. Több híres mestermű van e gyűjteményben. Maga az árjegyzék is műbecsrel bir, a mennyiben a legjelesebb művek közül mintegy 200-nak rajzát tartalmazza. Ez árjegyzék ára 20—40 forint, a herceg költségén jelent meg s jövedelme Florenz szegényei s a dom restaurálására szánt alap közt osztatik meg. A herceg új palotát épített Pratinóban, Florenz mellett, a toskanai nagyhercegek vadászóhelyén II. Henrik stílusában s e célból az egész világ építészeit felhívta pályázatra.

* **Bonheur Róza** híres festőnőnek a belga király

a közlés alaposságát, állítván, hogy a felírás későbbi korból ered, s meglehet, hogy Kolumbus egy hasonló nevű rokonát lesz. Kolumbus hamvainak 1795-ben Havannába történt átszállításáról oly körülményes adatok vannak, hogy e tekintetben alig lehet kétkedni.

* **Sziberia** keleti részében újban több aranybányát fedeztek föl, s néhány oly gazdag, hogy művelése az ország társadalmi viszonyaira is hatással fog lenni.

* **Az órák egyöntetű járását** az ismert adoma szerint V. Károly hasztalan kísérlette meg. Párisban

pontos órákkal, melyeket rögtön meg lehet állítani. Több kísérletnél a különbség legföljebb egy fél másodperc volt, míg azelőtt a szél s más körülmények nagyon nehezítették az idő meghatározását, a mely alatt a kilőtt golyó a célponthoz ért.

* **Braziliából** nagyszámú rablóhadjáratról írnak. Minas Geraes tartomány északi részében Januaria városba mintegy 400 főből álló rablóbanda tört be, a hatóságot fegyveres kézzel kiűzte, kirabolta a lakozakat s huszonkettőt el is égetett. Most fenyegetőznek, hogy még más városokat is megtámadnak.

* **Az asfalt** használata ellen a londoni új tár-

A NAGY-KÖRÖSI ÁSATÁSOK.

Biczó Géza rajza.

ÁSATÁSI JELENET A TETÉLTENEN.

ÁRPÁDHALMA A TETÉLTENI PUSZTÁN. (PENGYOM.)

a Liptórend becsületkeresztjét adományozta. Nő e méltosítottetésben eddig nem részesült.

Kolumbus földi maradványai. A londoni régészeti társulat legutóbbi ülésén a nyugot-indiai hajóhad parancsnokának Sullivan kapitánynak egy levelét olvasták fel, mely közli, hogy Kolumbus Kristóf földi maradványait a san-domingói székesegyházban földtálaták. A koporsó, melyben csontrajzi felkiesznek, nem szállítottatott Havannába, mint eddig hitték, hanem a nevezett egyházban van, s födelén belül ez írás olvasható: „Kolumbus Kristóf, a nagy admirális”. Az említett társulatban sokan kétségbe vonták

most e célra igen egyszerű eszközt találtak ki. A csillagvizsgáló torony földalatti helyiségében oly helyen, hova a légváltozások s utcazaj már nem hatnak el, órákat alkalmaznak s ezt összeköttetésbe hozzák apró kis vezetőrúddal által a város különböző részeiben fekvő órákkal. S a csillagvizsgálóban levő fő óra minden egyes mozdulata rögtön ismétlődik a többi vele egybekötött órákon.

* **A telefon** az Egyesült-Államokban a kilőtt golyó sebességének meghatározására is felhasználják. Az ágyútól néhány lépésnyire s azután a célpontra mellé a rejtett helyre telefonokat alkalmaznak

sulát az utcai szerencsétlenségek megakadályozására népes gyűlést tartott, s maga a lordmajor is felszólt az utcáknak aszfalttal burkolása ellen.

* **A matrók** érdekében az angolok külön missio-társaságot alapítottak, mely a múlt évben a brit kereskedő hajók matrókai közt a közönség által ajándékozott régi könyvekből 1640 bibliát, 1100 imakönyvet, 3100 zsolnárt s 89,260 olvasókönyvet osztott szét. A különböző vallásos társaságok kiadványaiból e célra szintén több példányt adományoztak.

A nagy-körösi ásatások.

A múlt év október havának elérkezett némi izgalommal vártuk Nagy-Körösi. Ekkorra ígértek ugyanis hozzánk az ősrégészeti társulat küldöttei, a kikkel együtt a határunkban elszórvan levő nagyobb halmokat szándékoztunk megásatni. Fontos fölfedezéseket vártunk munkánk után, mivel a kutatásra kitűzött helyeken már annakelölte is számos érdekes tárgyat hozott napfényre a véletlen; mennyivel gazdagabb eredménynek kelle hitünk szerint a tervszerű eljárást jutalmaznia. Az ásatások vezetésére leérkezett küldöttség oly egyénekből állt, a kiknek neve elég biztosítékot nyújtott arra nézve, hogy ha kellő erő bocsátatik rendelkezésükre, a sikert előre is biztosnak tartjuk. A budapesti küldöttek, dr. Hampel József, dr. Pulszky Károly, dr. Thallóczy Lajos és Wagner János csakugyan meg is érkeztek, s hozzájuk csatlakoztak városunkból dr. Tóth Mihály és Losonczy László tanárok, Szentpétery Károly városi főmérnök s alulirott. A város, Póka Károly főpolgármester ur buzgalma folytán, jelentékeny munkaeort — a tíz nap tartó ásatás folyama alatt naponként 30—40 kézi, s 4—5 igás napszámot — bocsátott rendelkezésünkre, s hogy a munka serényen és fennakadás nélkül folyjon, ügyes csendbiztosát Dajka Sándort bízta meg a munkások fölötti rendelkezéssel.

Vidáman és szép reményekkel indultunk hát meg legelőször is a várostól délnyugotra fekvő Szerhalom, vagy mások szerint Szörhalom ásatására. Kedélyünket nem ronthatá el az a peremeteg eső, melyben az első kapavágásokat megkezdettük. Alig haladtunk árunkkal egy-két lábnyira, már is a siker első jele, egy porladó ember koponya esőrrént meg ásonk alatt. S az idő is, mintha biztatni kívánna, borongós-ból derültre változott. Ettől fogva szép őszi napfénynek örvendhettünk egész vállalatunk befejeztéig.

Korán örültünk a sikernek. A koponyát az „Egyetértés” hozzáértő tudósítója Szukács József, daczára hogy vele semminemű éreztárgy nem találtatott, nagyon is ujabbkorinak ismerte föl. Munkánk további folyama csakhamar arról győzött meg, hogy itt, az egész halmon köröskörül négy-öt sorban fekvő halottakról ítélve, ujabbkori temetővel van dolgunk. A halom közepén ráakadtunk a templom vagy kápolna alapfalaira is.

E temetőben kétségkívül valamely rég elpusztult község lakói pihennek. Azonban sem a történet, sem a hagyomány nem emlékezik arról, hogy itt valaha község lett volna. Általában határunk minden nevezetesebb halma ily régi temető nyomait mutatja, a miből azt gyaníthatni, hogy a tatár és török dúlások korában az alföldnek ma népes városokba tömörült lakosága számosabb községbe lehetett szétoszolva.

Az első két napi sikertelen munka nem hűtötte le vérmes reményeinket. Itt különben sem sokat vártunk, hanem annál többet ígért a törtéti Csakó-halom, a mely körül találtatott a múlt évtizedben a nemzeti muzeum birtokában levő ama nagy bronz edény, mely a nép-vándorlasi kor érdekes maradványa. Magok a pusztai birtokosai, a Thurzó urak is, kíváncsiak voltak működésünk eredményére, mert nem hitték, hogy a honnét oly nagy bronztárgy került elő: ott egyéb értékes holmink is ne akadunk nyomába. Azonban reményünk balul ütött ki, mert e halmon is csak a szörhalmihoz hasonló temetőt s templom-alapfalakat fedeztünk fel: éreztárgynak még csak színe világot sem láttunk.

Még itt is vigasztaltuk magunkat. Róma sem egy nap alatt épült. Hisz hátra van Tetétlen és Tetétlen a hazánk korszakos költője által megénekelt Árpádhalom. (A hazánagy költővel keveset törődő köznép biz azt fájdalom mai napig is, a keresztes daczára, Pengyomnak nevezi.) Ha sehol nem is, itt kell valamire akadnunk; mert nemcsak az ábrándozó költő, hanem a komoly krónikás, a Névtelen jegyző szerint is, Árpád apánk sátra e szép halomra volt fölé-szítve. Hej! ha valami ősmagyar leletre talál-nánk azon a szent helyen, melyet a nagy honal-kotó lábai tapostak! A halom mai szerencsés birtokosa Valkó Pál ur, kinek a halom tetején levő vendégszerető házában üttünk éjjeli ta-nyát, a kedélyes esteli mellett, váltig is biztatott ezzel. Állítását egy bemutatott, kétségkívül ma-gyaros, galambtojás-nagyságu és alaku, régies

mivű ezüst gombbal is bizonyítá, melyet funda-mentum-ásás közben itt találtak. Ugyanő emli-tette, hogy egy istállója beszakadt talaja alatt oly mély üreg terül el, melynek fenekét pet-rencze-rudal sem érték el; s a melyben egy vé-letlenül beesett csibe, csipogásáról ítélve, messze elbarangolt.

Alig vártuk, hogy virradjon s munkához foghassunk. Azonban itt is keserű csalódás lett osztályrészünk. Mert a hegnyek Valkó Pál által birt része lakház, szőlős és gyümölcsös kertek, s gazdasági épületekkel van borítva. Ezeket tehát nem rombolhattuk. Sőt az üreges, most dohányosok lakházául szolgáló istállót sem boly-gathattuk, ha egy kissé romladozó voltáról ítélve, lakóinak feje fölött össze nem akartuk dönteni. Megásattuk tehát az udvart, de ott ré-szint halomba hanyt, és így megbolygatott cson-tokat találtunk csak, részint olyanokat, melyek eredeti fekhelyökön voltak ugyan, de semmi sem volt, a miből eltemettetésük korára vagy körülményeire lehetett volna következtetni.

Leszálltunk tehát a dombról a síkra, a hol már a földszínt számos őskori cserépdarabok borítják, s a hol hol egy, hol más tárgyat vet föl a szántó ekéje. Valamire csak ástunk: min-denütt emberi nyomokra akadunk. Még pedig ezen, a halomtól alig néhány száz lépésnyi tá-volságban alkalmasint valamely lakó- vagy táborhelynek kellett lennie, mivel néhány lábnyi mélységben vastag hamuréteget, égett földet találtunk. Imitt-amott ökor- és ló-csontokat, széles talpu vas láptókók s régies zablák elroz-szódott darabjait, sőt némi össze-vissza hajto-gatott s nyomott veres réz- és pléhdarabokat is, melyek vagy sisak, vagy valami edényfélék lehettek.

Ez sem volt valami fényes eredmény, s már-már a csüggedés vett rajtunk erőt, midőn Thallóczyval azt közölte egyik munkásunk, hogy néhány dűlőföldnyire innét Kupa Kovács Zsigmond birtokán tud ő olyan helyet, a hol az eke nyomán akárhányp cserépedényt szedett már fel. Ha csak bőgre kell az uraknak, ásat-hatnak ott akár százat!

Fiatal tudósunknak sem kellett több. Azon-nal felkapott néhány munkással a készen álló napszamos-kocsira, s alig egy óra múlva, midőn beakonyodott, gazdag zsákmánnyal megra-kodva érkezett vissza. Olyat fedezett föl, a mit már-már reményleni sem mertünk volna: egy ős-kori urna-temetőt!

Másnap a fölfedezett kincs kiaknázásához fogtunk. Alig egy lábnyira, a most el is vette volt szántóföldben találtuk a sokszor meg-lepőn szép és nagy, de fájdalom többnyire mind összetört urnákat. Épen legalább egyet sem sikerült kivennünk. Rendes sort az őslakók a temetkezésben nem tartottak, hanem össze-vissza helyezték el az urnákat.

A nagy urnák színgig telve voltak földdel. Aljukon találtuk az összeégett s zuzott esont-okat. Ezek fölé kisebb s épen maradt kis bögrék-ben, melyek kellemes alakuk s körvonalakkal, dudorokkal vagy sávokkal ékítették, alkalmasint ételt tettek, legalább erre mutat az egyikben talált kagyló-héj. Sőt egy ily kis bögrében egy kis bronz véső is volt.

Egy szomszédos halom tetején a vetés alatt egy pár lábnyira, nagy durván faragott kővekből rakott kerek valamire is akadunk. De kibontását, a birtokos tiltakozása miatt, aratás utánra kelle halasztanunk.

A temetkezési edények alakja s anyagából ítélve, e fölfedezett telep alkalmasint az ideál párt órányira fekvő tőszegi őstelep párja lehetett. S ha ehhez hozzá vesszük, hogy a következő napokon mindjárt a város alatt, a vas-uti indulóház tőszomszédságában levő Földvár-ban is hasonló őstelepre akadunk: munkánkat nem mondhatjuk sikertelennek.

Kitűnt legalább már az eddigiekből is, hogy a Tisza-Duna közét rég időstől fogva kedvező lakóhelyökül tekintik az egymást föl váltó nem-zedékek. Az őskő- és bronz-kori embernek már számos jól rendezett telepei feküdtek itt, még pedig egymáshoz meglehetősen közelségben. E te-lepeket őrállásul, vagy védő helyül szolgáló hal-mok láncolatával vették körül; mint ezt főként a törtéti puszta levő s egymástól látsányi távol-ban fekvő, többnyire mesterségesen hányt hal-mokból gyaníthatni. De ily halmok vannak ép ugy a Földvár, mint városunk szomszédságá-ban is.

Vidáman indultunk ki ásatásainkra, a

munka folyama közben néha már csüggedtünk, de vidáman végeztük be azt! Mert... nemcsak álltunk a halom felett, melyen... verette sátrát Honunk szerzője diadalmos Árpád s homnan tekintte szét uralkodó Szemekkel a vités honalkotó; hanem találtunk olyat, melylyel e földnek, mely most a mi hazánk, és települtségi viszonyaira némi fényt deríthetünk. Sőt ha buzgó fiatal tu-dósaink a nyár folyamán ujabb fölveszik az elejtett fonalat, hiszszük, még gazdagabb siker koronázza fáradozásainkat.

Dr. Öreg János.

Az angol parlament ellenzéki-nek vezérei.

Száz éve elmúlt már, hogy az angol parlamentet az egész politikai világ mintakép-nek tekintsi s néha még a legkisebb részletekben is utánozni törekszik. Az ősrégi szertartások szerveztetnek e tisztelétet kétségtelenül jelen-kevényen emeli az angol nép hatalma s dicső-sége. Az a nép, melynek hatalomszáva a föld minden részébe elhat, melynek nyelvével ma már a földgömbön a legtöbb ember megérti, s mely, ha fegyverrel nem, legalább gyári termékeivel a legtöbb idegen nemzetet adózójává tette: az a nép természetesen kiválóan igényelheti, hogy tisztán belügyei is érdekelhessenek másokat. S minket annál inkább, mivel alkotmányunk és az angol alkotmány között sok a rokon vonás, s kezdetüket az angol magna chartát és a magyar aranybullát csak egy pár év választja el egy-mástól.

Wyllie angol festőnek a parlament alsóhá-zából vett s az ellenzéki oldal első padjait ábrá-zoló művében is sok ismerősére fog találni olva-sóink. Mindjárt közepén látható az ellenzék egyik kiváló vezére Hartington marquis, székeben hátra vetve magát, keresztbe vetett lábakkal; bal keze zsebébe van dugva, fehér mellénye s fehér kalapja van s jobboldalt ülő szomszédjára Childers-re figyelmeztet, ki valószínűleg a napi-rendre tartozó iratot tartván kezében, abból va-lamit magyaráz neki. Childers szintén föltett ka-lappal van, melyen gyászszalag jelzi, hogy esa-ladjában nemrég halál-eset fordult elő. Lord Hartington baloldalán valamit olvasva Goschen ül, míg a pad egyik végén rajunk jobboldalán Forster látható, ki kezében pápaszemével nem épen ünnepélyes kényelemmel helyezkedik el. Childers mellett van Stansfeld, egyik kezében kalap, másikban papír. Tul rajta ülnek a sza-badelvű (wigh) párt egykori miniszterei s kiváló tagjai: Gladstone, a volt miniszterelnök, Bright a puritan jellemű quaker, Lowe Róbert, a nagy tudós — mindhármán szembenéznek az uralkodó konzervatív (tory) párt minisztereivel. Arc-zuk nem egészen látható ugyan a képen, de azért könnyen fölismerhetők; Gladstone jobb keze mellén van s figyelmesen látszik hallgatni, a mit a pénzügyminiszter mond.

Egy fentebb eső padon a karzat alatt Har-court Vernon Vilmos látható. A többi politikai-lag kevésbbé jelentékeny, habár nagynevű egy-nek közt a háttérben kitűnik sötét pápaszemével Fawcett Henrik a vak nemzetgazda, s a kép bal-oldalán a tábla mögött állva Dilke Károly, az első, ki hosszú idő után legelőször emlegette újra Angliában is a köztársaságot. Bright és Lowe mögött Plimsoll ül, Hartington háta mel-lett pedig dr. Kenealy, kiknek nevei szintén szé-les körben ismeretesek.

A helyek az angol parlamentben nincsenek fokozatok szerint megállapítva, sem azt nem jelzik, minő viszonyban állanak e férfiak az ellenzék vezéreivel. Mindenki szabadon választja helyét, s míg nálunk a pad irólápnál, London-ban a hátsó részen szokták kis részkeretbe helyezett névjegyeikkal rendes ülőhelyeiket meg-jelölni, melyeket különben gyakran változtatnak is, csak ugy mint nálunk, hol a legtöbb képvi-selő ritkán ül a nevével jelzett helyen.

Az angol szokásokkal ismeretleneknek fel-tűnhetik, hogy a képviselők egy része a tárgya-lás folyama alatt is föltett kalappal van a „ház”-ban. Régebben ez általános szokás volt. Diarnei, míg miniszter nem lett, ritkán tette föl kalapját a házban, lord Palmerston és lord Russel ellenben mindenkor, Gladstone rendesen fedetlen fölvel ült s a régi szokás általában most már kezd kimenni a divatból.

Rókavadászat Mustungban.

A katona-élet béke idején igen csekély változatosságot nyújt, s így nem csoda, hogy különösen oly helyeken, hol a lakosság nyelve s életmódja egészen más, mint a katonaságé, vadászat s más testgyakorlatok által igyekeznek az idő lassu folyásának unalmát elűzni. A kelet-indiai határszélen levő angol katonaságnak bő alkalma van erre, s az ottani sajátosság vadászat bizonyos ingert is ad nekik.

Ily jelenetet ábrázoló képet mutatunk be olvasóinknak az alkalmammal Mustung város vidékéről. Mustung a khelati khán birodalmához tartozik, mintegy 30 angol mérföldre északnyugoti irányban a Balan-szorostól. A nagy területű város körül nagy kiterjedésű homokterület fekszik bokrokkal és ligetekkel telve, melyekben az apró vad s különösen róka nagy mennyiségben tanyázik.

A vadászatot egy benszülött tiszt, a Jemadar vezeti, ki már jó előre egész sereg hajtót gyűjt össze a szomszéd faluból, részben kutyákkal. Az előre kiszemelt helyre csoportosan mennek, a kutyákat rendszeren megkötve vezetik, maga a Jemadar szép «sahib»-on vagy éppen arab lovon megy elül. Ha közel érnek a vadászó helyhez, rögtön rendbe állnak s vonalban haladnak tovább.

A Jemadarnak rendszeren igen éles gyakorlott szeme van s így az ő lövése szokott lőni a jel, hogy a róka már mutatja magát. E pillanatban a Jemadar szélesében nekiereszti lovát, hosszú haja s lengő fehér öltönye a szélben festői látványt nyújt, s az eleresztett kutyák hangos csaholással iramodnak utána. Azt hinné az ember, hogy a vadászat igen rövid ideig tart; tényleg azonban a riasztó róka még e gyakorlott vadászokat is megfuttatja s gyakran csuszszan ki üldözői sorából, midőn mindenki azt hinné, hogy már a kutyák fogai közel van. Néha megtörténik, hogy a róka egészen megmenekül s eltűnik; ilyenkor a sor ismét összező s lassu mozdulatban indulnak el más rókát keresni. A Jemadar mindenütt elül van s nincs rá eset, hogy a hosszú lovaglás kifárasztaná. Vad nélkül nem tér vissza, becsületes muzsulman lelke nem is vinné rá, hogy ingyen fizessek.

Hogy lett két törökből magyar ember.

— Levél Romániából. —

Az 1877. évi karácsony szombatja egyike volt ama hideg, ködös téli napoknak, midőn az ember akárhol örömsébb van, mint a szabadban; mindazáltal kénytelen valék utra kelni. Délutáni 4 órára elvégezvén dolgomat Szisztován, átjöttem Zimniesre, hogy itt is elvégezve teendőmet, még azon este, karácsony szombatján, otthon lehessek.

Az idő igen zord volt, sűrű köd borítá a láthatárt, a hó egy méter magasan feküdt a földön, s ámbár már két hete volt, hogy leszállt, még sem látszott más nyom rajta, mint az a kivájt, két méternyi széles csapás, melyen a pahonczok ezerei szállították a tábor szükségletét. Ez anynyiban jó volt reám nézve, hogy az utat nem téveszthettem el, de másrészt veszélyes, mert ha találkozom éjjel — olyan ködben, hogy alig hogy barna lovakat láthatom — a mindenütt csatongoló kozákokkal vagy a még veszélyesebb pahonczokkal: bizony meggyűl a bajom. Előtte elég példa állt, hogy mi vár ily esetben az éji utazókra. Csak alig pár napja rabolták ki az orosz tábori postát; alig pár héttel azelőtt pedig az osztrák futár táskáját oldozták le oldaláról, hogy Bécs helyett isten tudja miféle orosz irodába expedálják; de én bízva jó angol lancasterem- és revolveremben, de meg jó szerencsémben is, este hét órákor befogattam. Kocsissom egy esiki gőbe volt. Utunk oly pusztaságon visz keresztül, hogy 20 kilométernyire meg csak egy fa sincsen, csupán egy nagy kőkereszt a dombfokon, talán sir, talán csak utjelző, ki tudná meghatározni. — Annál jobb, Están, előre, — csak ne ereszd a lovakat, hogy

szükség esetén jó erőben lehessenek! Están egyet csettentett nyelvével, «Jézusának sőgélj!» apró három keresztet vetett magára, és a lovak, mintha tudnák hová igyekezünk, pár perc alatt jobbra hagyva a hetvenkét — sárból, ponyvából, gyékényből épült — orosz tábori körházat, Zimnies hátnak mögött maradt.

Alig három negyedóra múlva már elértük a kőkeresztet, de még egy félóra, és közvetlen szánunk mellett egy másik, de kisebb keresztet találtunk. — «Están, te elhagytad az utat; ez a kis fa-kereszt a visszárai hártában van. Fordulj vissza.» — «Nem lehet uram, a mi lovaink ki nem tértének az utból!» — «Megállj! majd megnezem én, hol járunk,» — ezzel leszállva szánamról, a kereszthez közeledtem, de kereszt helyett mit láttam? Egy szerencsén török katona csonttá fagyva egész meztelenül bele volt a méternyi hóba állítva: ez volt a kereszt! — Jobb keze félig felé magasodva, mintha Alláhhoz boszuért esedekne ily hitvány kigunyolásáért a nyomorúságnak, — balkeze könyökbe meghajolva göresösen szívére soritva, — arcát az iszonyu fájdalom és kétségbeesés eltorzítá, félig nyílt szájából fehérlettek alabástrom fogai, és úgy tetszék hogy üveges meredtsémeivel a nagy semmisségbe bámul. — Szánalomból feldöntöttem. — «Están, jó helyt járunk, csak előre, itt több török halott van szétszórva az ut mellett, ez az alexandriai ut, melyen ma szállítottak egy négy-ötvennyi fogoly karavánt.»

Még jó darabig haladtunk, de a nagy ködben, sötétségben nem bírtam magam tájékozni, már azt hittem, a Vede-hegy fokán vagyok, midőn lovaink elkezdtek horkolni, és nem voltak előre bírhatók. Leszálltam ismét szánamról, revolverem előretartva közeledtem az ut közepén álló csomóhoz, mely a lovak előtt alig két-három lépésnyire volt. Az éhségtől, szomjúságtól esikorgó hidegtől, a brutális bánásmódtól, veréstől, puska-tusázástól, elhullott török katonák — Plevna hősei — voltak. Az uton volt hat darab összebujva, megfagyva; de az ut mellett szétszórva jó távolásra még lehetett vagy ötven-hatvan darab.

Hogy lovainknak szabad tért csináljak, leszállítottam Estánt a bakról s félrehuzogattuk őket, behányva a nagy hóba. E munka közben észrevettük, hogy kettő még él, meg nyoszörög, még fogát csikorgatja. Hamar készen voltunk határozatunkkal. «Na Están, te a Jézuskát kérted segítségül mikor elindultunk, ime itt a Krisztkindi! — pakoljuk be őket a szánba, félóra alatt otthon leszünk, hátha fölélezhetjük». Están beszélt olyan «ne kísértésük az Isten»-felé, de azért megfogta az egyiknek a nyakát, én a csupasz lábát, — a nyomorultak majd egészen ruha nélkül voltak, de felpakoltuk, lepokrőcsoztuk a szánba és azzal előre!

A köd, sötétség még nagyobb lett, már éreztem a szán előrebukását, hogy közel vagyunk, a leereszkedőnél, midőn mellettünk valaki elkezd románul segítségért kiabálni. — «Megállj Están, mi lehet ez?» — Az uttől jobbra a töltés árkába elég kényelmetlen helyzetben egy veres kereszttel jelölt ambulansz-kocsi volt a turnui uton fennakadva, — rövid tanácskozás, némi segítség után az utba igazítottuk. Bakján a kocsis, egy román katona, és egy ápoló ült; gyufát kért, hogy elaludt lámpáját meggyújtassa. Midőn a kocsi lámpáját, felgyújtotta, láttam a szabadkőművesek jelvényét, a veres-üvegű lámpa oldalán: «In Numele Marelui Orient». — «Van-e itt egy testvér?» — «Van, — felelt egy hang a kocsi beljéből, — kicsoda ön testvér?» — «Én vagyok Feriz, hát ön testvér kiesoda?» — «Dr. S...» — «Vegye ön e két törököt az ambulanszba, egy óra alatt Alexandriában van, tegye a kórházba, — igen leköté-

lez ön testvér; nemde megteszi?» — «Készséggel.»

A szegény szerencsétleneket, miután egy-két korty cognacot töltöttünk szájukba, bepakoltuk, és én csak akkor láttam ismét őket, midőn a háború elzajlott, midőn már béke volt a kis Romániában, melynek nagy szövetésgése, mielőtt itt hagyta volna, emlékül lehuzta a csizmáját. Én pedig örültem, hogy a véletlen ily regényhez juttatott.

A bukaresti reform. egyház keresztelő anyakönyvében 1879. március 15-ről ez van írva:

Kereszteltettek a magyar reform. egyház kebelében:

Haszán Tahir, született 1849. Törökország Liszt falujában, a kereszttségben nyert Gyulai István nevet.

Musztafa Haszán, született kis-ázsiai Tokát mezővárosban, a kereszttségben nyert Szondi János nevet.

Igy lett a megmentett két törökből oláh földön — magyar ember.

Feriz.

Egy régi magyar nyomtatvány.

A XVI. századi magyar irodalmi termékek közt nevezetes tünemény, a feltűnő elmeállással s igazi humorral írt «Kopaszág dicsireti» az akkori magyar prózájának egyik legjelesebb darabja.

Ezen 1589-ben Kolozsvárra nyomtatott s 7 negyedréte levélre terjedő könyvecskének egyetlen teljes példánya az erdélyi muzeumi könyvtárban van, s e példány után közli mai helyesírással, de az akkori kiejtés megtartásával a Szász Domokos által szerkesztett «Erdélyi protestans közlöny». Mi is átvesszük e lapból az érdekes közleményt, melynek szerzőjéről Szabó Károly jeles történettudósunk így ír:

«Ki volt e névtelenül kiadott könyvecské szerzője, oly kérdés, melyet csak hozzávetőleg dönthetünk el. A XVI-ik század végén élt erdélyi magyar írók közül e munka szerzőjéről csak Hunyady Ferenczet, előbb Báthori István lengyel király, utóbb Báthori Zsigmond erdélyi fejedelem orvosát, a régi remek irodalomban, a költészetben s a természettudományokban egyaránt jártas ferfit, gondolhatjuk, ki Bod Péter Athénása szerint «nevezetes tudós, mind jó deák s mind szép tudományu orvos doktora», e mellett «vidám és játszi elműj ember» volt. Tréfái közül egyet Bod Péter érdemesnek tartott följegyezni: «Mikor — ugymond — 1595. eszt. Zsigmond Szinán Basa ellen Oláhországba nagy készüléttel ment volna, Ferencz doktor olyan hirt költött alattomban az udvari ifjak között, hogy ő tudna olyan fegyver ellen való orvosságot, melylyel valaki élne, azt a golyóbis nem találja; a fülébe menőven a fejedelemnek mint ifjú embernek, és Ferenczet reá kérdvén, nem tagadta meg, sőt állalta, hogy úgy vagyon, de az afféle szerekkel való ládáját Brassóban hagyta. Utánna küldvén őtet a fejedelem, azt irta vissza Brassóból: ő a ládájában olyan fegyver ellen való orvosságot talált, hogy valaki azt akarja, hogy az oláhországi hadakozásban a golyóbis ne találja, az üljön Brassóban, a mint ő is fog cselekedni, s javalla, hogy a fejedelem is ugy cselekedjék». Ily játszi elműj embert a XVI. századi nagyon is komoly magyar tudósok közt egyet sem ismerek, s éppen ezért merem a «Kopaszág dicsireti»-nek megnevezetlen írójául a tréfiáról Bod Péter korában is emlékeztet Hunyady Ferenczet tartani.»

A kopaszágnak dicsireti.

Gaude calva cohors, capitis nam gloria vestri
Cynthia fulgenti nunc velut orbe nitet.
At coma reddebat si quem nutrita superbum,
Illico tonsoris suadoe tecta petat.
Perleget hunc crinitus enim quicunque libellum.
Omnibus a membris optet abesse pilos.
Nyomatott Colosvarai
1589 Esztendőben.

Hivának minap vacsorára és mikor az meghagyott helyre és órára elmentem volna, hát immár az

vendégek, kiket az gazda hivatottat, mindnyájan elgyűltek és az szokás szerént vesztget ilve egymással beszélgetnek. Kik között mikor én is leültem volna, kendém szemlélni az jelen való uraimat, s láték ott egy idegen embert is, kivel azelőtt semmi ismeretsem nem volt, egy tekintetes, öreg ábrázott szép vén ember és az mint vöm eszemben, az többi, mint nálunknál idősébet, megböcsülök vala. Itélém azt, hogy az gazda csak azért hitta oda, hogy az vendégek, főképpen az iffiak, megtekintvén az embernek személyét, az lakodalomban tisztességesben viseljük magukat, és amaz is jó példa adó legyen. Ezemben egy kevés vártatva az étket elfogók, és az mosdás után az asztalhoz ülünk. Minthogy pedig az mi nemzetünk szokása szerént hajadon fővel szoktunk enni, tekinték az vén emberre, s tehát csak az nyakán vagyon egy kis haja, egyebütt kopasz. Mingyárást jut eszembe az Homerus verse (Iliad 2.) a hol az írja, hogy egy féle nemzetség vagyon, kit ő Abanteknek nevez, az kiknek hátul vagyon hajok. De minthogy az ember ismeretlen vala nálam, és még az vacsorának elején valánk, semmi szóban sem elegyedtünk vala, semmit sem merék szólni: vöm azért eszemben, hogy az iffiak közül is némelyek mosolyodnak vala egymásra, de ők is csak orrokat fogván lesüték fejüket. Az gazda pedig kezdé kínálni, hogy vigan laknánk, mert ő jó kedvvel tartana: az uram megköszönék neki és kívánsága szerént az ételhez italhoz kezdék. Először annak okáért nagy eszemesen hallgatásban lőnk, az még szomjúságunkat itallal és éhségünket étkekkel elhnyomók: az után ki ki mind vigyázní, beszélgetni szomszédjával különkül különféle dolgokról kezdé. Az ki pedig én mellettem ül vala egy fölöl, hozzám hajla, és az fülembe sugva mondá: Én azt hiszem, hogy az gazda csak azért hívatta emez vén embert ide, hogy kevesebb gyertyája keljen el, mert az feje, az melylye sima és fényes, szabadon eleget látunk az világánál. Ezen én elmosolyodám, és az másik szomszédom is, azt hiszem, hogy hallván ez szót, mondá: Bezzeg könyvű volna imez jámbort beretválni, bizony ezután sem gazdagulhatnánk meg az barbályok. Mikor így nevetkeznék és untalan tekintének az vén emberre, vevé eszébe, hogy őtet csúfoljuk s mondá.

Egyéb tudós és okos nemzetségek, mikor esznek, süvegöket az fejekbe tartják: az magyarok pedig le szokták vetni: mely szokásra talám az Sz. Pál írásából (I. Cor. II.) vőttek alkalomosságot, ki azt írja, hogy szemérem ha az férfi mikor könyörgé valamivel befedi az fejét. Az magyarok pedig nemcsak az asztal áldáson kezdik gyakran el az ételt, hanem valamennyiszor isznak, annyiszor említik az Istent, és azoknak, az kikre köszönik poharokat, kit az egyéb nemzetség nem mindenkor mível, sok jó szerencsét és áldomást szoktak kívánni és Istentől kérni. Azért azt ítélték, hogy jobb fel sem tenni, hogy nem mind untalan levetni azt a süveget. Vagy talám az eledeleket, kiket Isten az embernek táplálására teremtett, akarták ékkelppen megböcsülni. De valami az oka, én csak azért nem megyek örömet lakodalomban, hogy mihi letesszem süvegemet, mingyárást kész csúfág vagyok némelyeknek, mint im most véstem eszemben, hogy imez uraim is engemet nevetnek. De most nem annyira bánom, ha csúfolnak is, mint elein, mikor az hajam el kezdé hullánni, mert immár az időtől s a szokástól vagyon, hogy könnyeben szenvedem. Nem is értem szerető uraim (akkor reánk tekint), mivel vattok túi is ékesebbek és jobbak az kopaszoknál, noha sűrű hajjok és üstökötök vagyon. Tudjátok-e, hogy az haj és szőr igen alváló marha, és az testnek csak haszontalan nedvességéből és verejtékéből lézen, mint szinte az köröm. Azért a természet, ugy mint héában való és árthatmas dolgot, az testnek külső részére taszítja ki. Az emberek is miképpen az verejtéket és körmet, azonképpen az haját is el szokták metélni és hánni tollók, mint haszontalan dolgot. Hogy pedig a szőr efféle nedvességéből teremjen, meg tetszik abból is, hogy az mely tagja nedves az embernek, ott szokott nőni és meg a holt testekön is terem: mint én azt hallottam és olvastam is historikában egy ifjú fölöl, hogy az akasztófián harmad napra nagy szakadla nőt volt. Nem is csuda ez, mert a nedvesség az, kiből a szőr terem, nem mingyárást száll ki az testből. És mint-hogy az megholt test érzékeség nélkül vagyon, azonképpen az haj is megholt dolgot. És innét vagyon, hogy az régiek, mikor az halottakat siratták, hajjokat elmetelték, szaggatták, és azt hánták az koporsóiban, mert ugyanis az megholtához holt dolgot illik. De ugyan az okossághoz és eszességhez sem illik az haj és szőr, mint csak ebből is megtetszik, hogy az természet az oktan állatoknak bőv és sűrű szőr adott, az embernek pedig, minthogy okosob elmével bír, jobb részére teste meztelen, szőr nélkül vagyon. Némely tagján azért ő neki is szőr terem, hogy el ne higgye magát s itilje azt, hogy semmi közbe nincsen az halandó oktan állatokkal. De azért az mely emberen kevesebb szőr vagyon, szinte annyit küldömböz az egyéb emberektől, mint az ember az oktan állattól. Mert látjuk az oktan állatok közt is, hogy az juh, mindennek itéleti szerűt, mindennél gorbóbbabb, kinek szertelen sűrű szőre vagyon. Kiből ugy tetszik, hogy ellensége az eszességnek a szőr, mert nem laknak együtt. Az vadászok

is azt tartják, hogy az mely ebnek meztelen az füle és hasa, az olyan jobb. Az embernek tagjai közt is az melyek legbecsületesebbek, szőr nélkül vadnak, mint szinte a szem is, kit minden tagjainknál inkább szeretünk és feltűnik, igen sima. Nem tudom azért mit dicsekedtek hajatokkal, ha látjátok, mely alváló dologból lézen, és mely nagy ellensége az eszességnek. Az kopasz emberek pedig minden időben becsületesebbek, tudósok és bölcsek voltak. Kiben ha kételkedél, tekintsd meg az régi szenteknek és bölcseknek megírott és kifaragott képeket, ábrázat-jokat, ugyan nem taládsz valami nevezetes fő embert, ki kopasz nem volt volna. És hogy az mostaniakról ne szóljak, kopasz volt ám Aristoteles, Socrates, Diogenes, Cicero, Anacreon, Aristophanes és az többi fő pogán bölcsek. Sőt még Julius Császár is kopasz volt, kinél jelesbb, hatalmas és erősbb fejedelm soha sem volt. Hát ha még a Sz. Prophétákat és Apostolokat elé hozom? Hiszem hallottátok, hogy amaz nagy Elizeus Prophéta kopasz volt, kinek mondják vala az gyermekek, no fel kopasz, no fel kopasz: de az Isten megbünteté azokat, az kik az kopaszágot nevetik vala. Jónás Prophéta is kopasz vala, mint ő maga megírja. Azonképpen az fő Apostolok Sz. Péter és Sz. Pál kopaszok voltak, mint megtetszik képekből. Sőt ha mikor az képirók valami eszes, tanácsos fő személyt akarnak írni, mingyárást kopasz embert írnak. Mert ők is tudják, hogy nem szokott lakni az bőv és sűrű haj közt az eszesség. Ezt pedig a természet is megmutatta, mert az gyermekeknek és iffiaknak szokott bőv és sűrű haját adni, mely időben az emberek tudatlanok és gorbóbbak, az vénségnek pedig jele az kopaszág, mikor immár az ember megért erkölcsben vagyon, böles, tudós és mértéletes minden dolgában. Azért hüll pedig akkor el az haj, mert nem lakhatik együtt az eszességgel, mint az sötétség nem fér össze a viláogsággal. Ha pedig nem minden vén kopasz, nem csuda, mert nem minden vén eszes és nem minden éri az emberi állapotnak czélját el.

(Vége. köv.)

A Kisfaludy-társaság közgyűlése.

A Kisfaludy-társaság e hó 8-án d. e. 10 órákor tartotta évi közgyűlését az akadémia nagytermében. Az 1836-ban alakult társaságnak ez volt 31-ik közgyűlése. Tizenkét évig, azaz ötvenes években, a társulat nem működhetett.

A terem földszintje és karzata a szorongásig megtelt. A szépirodalmi ünnepélyek, ugy látszik, jobban hódítanak most, mint korábban. A szépirodalmi társaságok havi üléseit is mindig nagyobb és nagyobb közönség látogatja, s tágasabb termekről kellett gondoskodniok.

A hallgatóság közt a közélet kiválóbb képviselői és az akadémia tagjai nagy számmal jelentek meg. A karzatot egészen elfoglalta a hölgykoszorú, a földszintet pedig a fiatalság. Ott voltak: Majláth György országbíró, b. Kemény János (b. Kemény Zsigmond fiára) és Szontagh Pál, a képviselőház alelnökei, Ballagi Mór, Fraknói Vilmos, Szilágyi Sándor s Apáthy István akadémiai tagok; a hölgyek közt Tisza Kálmáné, gr. Károlyi Tiborné, gr. Zichy Gézané, Majláth Saroltával, öz. Szathmáry Királyi Pálné, Székács özvegye, Arany Jánosné, menyével és unokájával, a nögyeletek hölgyei stb. Az ülés tárgyai érdekesen voltak megváltogatva, s mindenik zajos tetszéssel találkozott. Az ülés fénypontja Aranyának «Az éjféli párbaj» balladája lett, melynek végén perczekig tartó tapsolás hangzott föl. Sokan szerették volna látni a költőt magát is, de nem volt jelen.

Gyulai Pál elnöki megnyitó beszéde a szépirodalom mai jelentőségéről szól. A Kisfaludy-Társaság mintegy utolsó hulláma volt amaz irodalmi mozgalomnak, mely a múlt század utolsó felében föléb-resztve a nemzeti szellemet, lassankint újja szűlte irodalmunkat s döntőleg folyt be társadalmi és politikai átalakulásunkra. A jelenlegi sürgő zaj és munkásság közepett úgy tűnik föl némelyeknek a Kisfaludy-társaság, mint egy elvénült férfi, a kinek csak lülei vannak s nem egyszersmind reményei. Annyi bizonyos, hogy a költészet s a szoros értelemben vett irodalom nem gyakorolhat többé a nemzeti szellemre oly nagy, mondhatni kizáró befolyást, mint eddig. Most leginkább a tudományon, ugyszóva a magyar tudományon a sor, hogy egész erejéből hason a magyar állam konszolidására. De azért elméljen-e a költészet, mint a melynek többé nincs hivatása a nemzeti szellem fejlesztésére, megvessük-e az aesthetikai és irodalmi műveltséget, mint léha fényűzést?

Az emberiség éppen ugy nem lehet el költészet nélkül, mint egyes nemzet, mert legnemesebb gyönyöreiről, legedesebb vigaszáról mondana le s eszményi irányát tagadná meg. A képzelem és kedély megki-

vánja a maga táplálékát, s a mely nemzet a szépet nem lelkesül, kevesebbet fog a jóért is, az igaz kutatásban pedig könnyen válik egyszálalavá s a szellemi gyönyörök helyett örömet hajhász érzékeket. Ha a lyra elmélum vagy a mi egyre megy, többé nem eszmél-e és érzéseinek, a társadalom sülyedésnek indul; ha az eposz és dráma nem fonséges magyarázója a történelemnek és társadalomnak, a történelmi érzék és nemzeti szellem zsibbadoz s az erkölcsi és társadalmi érdekek kultusa hanyatlóban; ha a regény pusztá mulatsággá törpül s a kártya és domino helyét pótolja, léhaság vesz erőt a szellemeken; ha a szatira pasquillá aljasul, a röpírat és hirlap a személyeskedés és rágalom felé hajlik; ha a szónoklat művészete megromlik, a parlamenti fecsegés jó dítavá; ha a tudomány megveti az izlést, a művészeti formák tanulmányozását, szellemtelenség, pedanás válik s elveszti hatását egy részét, mert elzárkózott a közönségtől.

A mult legnagyobb remekművei sem elégítik ki a jelen szükségét, mert az eszmék, érzések módosulnak, változnak s minden kor saját küzdelmei, szenvedélei, örömei és fájdalmai viszhangját várja költőtől, saját típusa kinyomatát keresi a képzelem műveiben. E mellett, mint Arany mondja, e kisebb költők nem hagyják elaludni a költészet Vesztaüzét, melynél egy leendő lángész i-teni fiaklyáját majdan meggyújthassa; ők őrzik meg a nyelv és izlés hagyományait s kötik össze a multat a jövővel.

A költészet az irodalmi művészet magasabb kifejezése s kialvása magával vonná a műpíróra sülyedését is. A költészet és a műpíróra tanulmányozása magára a tudományra is hat, a melynek nemcsak rendszere van, hanem irodalmi formája is. Az irodalmi műveltség nemcsak támogatja, hanem emeli is a tudományost. A történelpi, politikai és természeti tudományok semmit sem nyerne az azzal, ha művelők rosszul és rossz nyelven írnak, ha böszszédiek, s a formaérzék hiánya miatt nem tudják ugy feldolgozni a tudomány anyagát, hogy nemcsak tudományos, hanem egyszersmind irodalmi művet is alkossanak. E tekintetben haladásunk, némely kiválóbb törekvések mellett is, még folyást lassu, tétovázó s hajlik az egyoldalúságra. A magyar költészet és szoros értelemben vett irodalom erre nézve is némi irányt adhat, némi példával szolgálhat a magyar tudománynak. Költészetünk sokáig hol egy, hol más idegen iskola jármában nyögött, különösen a német költészet volt reá nagy befolyással, de Kisfaludy Károly fölépette az megnyílt az összes európai irodalmak behatásainak s önmagából is merítve, lassankint nemzetibb vált mind tartalomban, mind formában. A magyar tudomány többé kevésbé, kivált az irodalmi formára nézve, idegen, leginkább német befolyása alatt áll, pedig a tudomány nemzeti jellemét leginkább az előadás, az irodalmi forma adja meg, mely a nemzet szükségéhez, szelleméhez és izléséhez alkalmazkodik.

A nagy tetszéssel fogadtott megnyitó beszéd után Beöthy Zsolt adta elő a tithéri jelentést a lefolyt év történetéről. Első fele megemlékezés Kisfaludy Károlyról, kinek halála félszázados évfordulója november 21-én lesz, mit a társaság meg fog ünnepelni, pályázatot hirdetve a költő életrajzára s elkészíttetve márvány mellszobrárt az akadémia egyik terme számára; emlékezős volt továbbá Toldy Ferenczre, kinek siremlékét már e tavasszal felállíttatja a társaság s az elhunyt Toldy Istvánra, e kiváló tehetségű vigjátékiróra. «De — folytató Beöthy Zsolt — nemcsak gyászunk, hanem ez évben legnagyobb örömrünk is a Toldy-névhez van csatolva.» Elmondta ezután Arany «Toldi szerelmek» bemutatását a november 26-iki ülésben. Végül felsorolta, hogy az év folyamán 25 felolvasást tartott a társaság; bejelentette az újonnan megválasztott tagokat, hat új pártoló tagot, s elfenész közt végezte be előterjesztését.

György Vilmos Székács József fölött tartott emlékbeszédet, hiven, jellemzőleg ismertetvén a társaság e nagyérdemű tagját, kinek élte — ugy mond — könyv, melynek tartalma gazdag; gazdag, mert szép, szép, mert nemes, nemes, mert hasznos. György főleg az író és szónok emléket elevenítette föl, de az őszhang kedveért a lelkes és ember kiváló vonásait is találólag emelte ki. Mint műfordító, főleg mint Horácz kedvelője és átültetője, mint kitűnő szónok, mint szilárd jellemű, jószívű és meleg kedélyű ember, mint lelkiismeretes pap, szóval az egész Székács megelevenült, a hallgatók előtt György előadásában. Egyes részeket is fölolvastott költeményeiből és epigrammjaiból.

Következett a gyűlés második része, szépirodalmi művek bemutatása.

Léczay Józsefnek az «Árvizkönyv»-ben megjelenő «A muzsák boszúja» költeményét Beöthy Zsolt olvasta föl. A költő mélabús hangon emlékezik meg a muzsáról, melynek szintén van fulánka mint a méhnek, és van boszúja: néha az, ha hallgat, néha az, ha szól. A megtapolt költemény így végződik:

Múzsá! én is neved kiáltom,
Szavamra oh! figyelj-e még?
Vagy köztünk is csak szór, csak átom
Az egykor esküdtött hűség?

Itt vagy-e a közel bokorban
S csak bujdosd játszó velem,
Vagy messze röpöntél titokban
S már bosszúd lángol ellenem?

Abonyi Lajos elbeszélése, az „Ujjas mándlit” Szegedi József olvasta föl. A jeles elbeszélő Szeged pusztulásának napjaiból vett a tárgyat. Egy Bosznából hazatérő baka Szegeden egy vendégszerető háznál tartja első pihenőjét és beleszeret a házigazda szép leányába; haza érve híret veszi Szeged pusztulásának, a falu népével nem versenyre kél és a szűkölködőknek ruhaneműket küld, többi közt egy ujjas mándlit, melynek zsebébe 930 frt volt varrva; a mándliért Szegedre megy, ott találkozik a szép Juliskával, a kit, bár szegény lett, el akar venni; a leány azonban halálból élete megmentőjéhez akar menni: Sikár szegedi polgárhoz, kinek gyermekei az áríz alatt elvesztették anyjukat. A szegedi menekültek inségnéke, viszontagságainak szemlése után a baka megtalálja egy tanyán a mándlit, mely véletlenül Juliska apjához került. A pénz nincs benne, mert Sikár, a ki először kapta a mándlit, már kivette azt a mándliból és — el is vitte azt hűségesen a városházára. A nemes tette a mándli birtokosa azzal halálá meg, hogy a pénzt nem fogadja vissza, Sikár meg viszont lemond Juliskáról.

Arany János új balladáját, melyet Szász Károly szavalt el, a legnagyobb csendben hallgatták végig. Csak midőn a szavalt bevégette, akkor tört ki a mély hatás viharos zaja. A balladát egész terjedelmében közöljük.

A zaj csillapulása után Csiky Gergely lépett a felolvasó asztalhoz, s jelentette, hogy „a magyar regény történetére” hirdetett száz darab aranyos pályázat felől. A nyertes mű szerzőjének nevét rejtő levélke felbontatván, az elnök Beöthy Zsolt nevét hirdette ki. Nagy éljenzés üdvözölte.

A még függőben levő jutalomnak (Kisfaludy Károly életrajza) kihirdetése s az elnök befejező szavai után az érdekes gyűlés, mely csak harmadfél óráig tartott, véget ért.

Két órákor a tagok, néhány alapító és vendég az „Európa” egyik tornében gyűlt össze a szokásos lakomára. Az első felköszöntőt Gyulai Pál mondta a királyi párra. Greguss köszöntője Majláth Györgyöt illette, ki még soha sem hiányzott a társaság közléseiről. Eltették aztán mások sorban az elnököt, a titkárt, a volt-elnök Lukács Móriczot, az új levelező tagokat, Arany Jánost, Csikyt a „Sophokles”-ért, Greguss a Shakspeare-könyvért, a nőket, a képviselőház jelenvolt két alelnökét, sőt még a gazdasági bizottság tagjait is.

Irodalom és művészet.

Temesvári Pelbárt élete és munkái, írta Szilády Áron, kiadta a m. tud. akadémia irodalomtörténeti bizottsága. Csak 80 lapra terjedő szöveg, melyhez még 53 lapnyi függelék (mintegy okmánytár) járul. De e kis terjedelemben az irodalomtörténeti kutatás gazdag gyümölcsei vannak összehalmozva. Szilády Áron a mily fáradhatatlan kutató, ép oly szerencsés kutatói érvényesítésben. Ő egy névből — mert előtte Temesvári Pelbárt csak puszta név volt — egész alakot tud kidoborítani, hogy azzal irodalomtörténetünk renaissance-korát gazdagítsa. A ferenczrendi szerzetes, ki után csak latinnyelvű predikációk maradtak fenn, nem csak mint eredetileg magyar nyelvű egyházi szónok, de mint a Katalin-legenda valószínű szerzője jelen meg előttünk. Szilády annyi adattal, a körülmények oly összeegyeztetésével támogatja alapos fölvetéseit s merész következtetéseit: hogy míg a laikust egészen magával ragadja s meggyőzi, a szaktudósnak is tiszteletet parancsol. Egyébiránt e művét első kidolgozásban akadémiai rendes tagi székfoglalóul terjesztette volt elő, s felbátorítva és ösztönözve a kedvező fogadtatás által, bővebben kidolgozva, új adatokkal s új érvekkel gazdagította első vázlatát. Az összesen 135 sűrű nyomtatásu lapra terjedő füzetet (ára 80 kr) Temesvári Pelbárt Predikációi első, XV. századi, kiadása czimkének hífi másolata érdekes; e kép a buzgó és tudós franciskánust, kertjében, almafái alatt olvasva, íróasztala mellett tünteti föl, kezdetleges, de jellemző fametszetben. — A nyomtatás a Franklin-társulat.

De Gubernatis (olasz tudós, akadémianknak is külső tagja) életrajzi szótárából, mely az összes művelt s tudós világ ma élő íróinak életrajzeit tartalmazza, megjelent a hetedik füzet, mely — betűrendben — *Hansen-től Lussana-ig* terjed. A magyar irodalom is, leginkább Örvény Lipót hazánkban közvetítése által, gazdagon van képviselve e munkában, mely egészen 12 füzetre van tervezve. A jelen füzetben a magyarok közül a következők rövid de szabatos s adatokkal teljes életrajzát találjuk: Hunfalvy Pál

(arcképpel) — H. János hiányzik, — *Ipolyi Arnold, Jókai Mór* (nagyon is röviden), *Kautz Gyula, Keleti Károly, Kemény Gábor* b.; *Kerekygátró Árpád, Kertbeny, Kosuth Lajos, Koröcs Ödön* (nem Éde, mint egyik napilapunk írja), gr. *Kun Géza* (arcképpel), *Lenhossék József* (arcképpel), *Lévay József* (Tompai helyett Compa emlékezete van neki tulajdonítva, meg *Karinyé Kacinczy* helyett), *Lukács Móricz*; egyébiránt a hiányzóknak majd egy földalékban lesznek pótolva. A becses mű előfizetési ára 25 frank; s mivel már felén túl van, befejezését még ez év folytán remélhetjük.

Az „Árvízkönyv.” A Kisfaludy-társaság által kiadandó és Szász Károly által szerkesztett szegedi „Árvízkönyv” gazdag tartalmu alsum lesz. Költeményeket adtak bele: Arany János a „Tengerihántás” balladát, Szász Károly a „Három szó” prologot, Szemere Miklós, Tolnai Lajos, Dalmady lírai műveket, Tóth Lőrincz és Szűcs Dániel epigrammokat, Szász Béla kisebb tankölteményt; Gyulay Pál és Lévay József is írnak még. Elbeszélések lesznek: Jókaitól, Kovács Páltól, „Farkas a veremben” című, Abonyi Lajostól „Az ujjas mándlit”, Vadnai Károlytól „Az ezüst kereszt”, Frankenburgtól humoreszkek. Irodalomtörténeti kisebb művek Beöthy Zsoltól, Imre Sándortól és Dux Adolfól. Egyéb prózai dolgozatok: Lukács Móricztól „Emlékezések”, Zichy Antaltól „Széchenyi mint aesthetikus”, Szilády Árontól „Régi szegénylegények”, Gregussól „Az érdekes” aesthetikai fejtegetése, gr. Széchenyi Antaltól essay, Hadics Antaltól szerb néprege. Fordítások: Szász Károlytól „Milton”-ból, György Vilmostól portugál románecok, Vulkán Józseftől ballada, Bachat Dánieltől tót költemények. Színművek: Dobsa Lajostól „I. István”, Csiky Gergelytől Coppée egy szép drámai jelenetének fordítása. A gazdag tartalmu emlékkönyv ára 3 frtra lesz szabva.

A Koszoru (a Petőfi-társaság közlönye) ez évi II. (februári) füzetében megjelent, a szokott csinos kiállításban. E füzetet gr. Teleki Sándor sikerült fénynyomatu arcképe díszíti. Tartalmának egy része a Petőfi-társaság januári közgyűléséről már ismeretes. Így Névy L. emlékbeszéde Balogh Zoltánról; Jókai dráma-törédeke: „Ne bántsát a magyart!”, s Komócsyoshazsabb verse: „Szereltem”. Ez utóbbitól azt a furesaságot jegyeztük meg magunknak, hogy a földalatti szellem azt tanácsolja a szerelmes ifjunak, hogy ha a nagy költők (Homér, Dante, Petrarca stb.) koszoruját meg akarja szerezeni: mondjon le szerelméről. Mintha nem épen a szerelme tette volna nagygyá Dantét, Petrarcat s még számos nagy költőt. — Margittay Dezső elbeszélése (Herkó Péter) s Balázs Sándor rövid cikkén (Teleki Sándor) kívül a füzet még irodalmi szemlélet ad, melyben tüztesen méltányolja Greguss nagy könyvét Shakspeare-ről, Kisfaludy Atala költeményeit — s röviden szól még egy pár kisebb műről.

Havi Szemle. Szerkeszti Bodnár Zsigmond. Február havi füzet. Tartalma elég bő s változatos. Pethe Gyula (Az aranytermő vidékekről) s Brassai (a magyar helyesírásról) folytatják a januári füzetben megkezdett közleményeiket, s mindkettő be is fejezi. Scossa Dezső Swinburnról, a legnagyobb angol költők legjelesbikéről ír, ki nálunk kevésbé ismert mint érdemelné, ámbár a mi izlésünkől s hagyományainktól nagyon is elütő. A szövegbe szótt fordítások azonban nem adnak fogalmat a költő nyelv- és kifejezésbeli erejéről. „A közvéleményről”, „Tíz évi állami gazdálkodásunkról” (Lukács Béla), „Reformpolitikánkról” (Justus), a „Neologia és Ortologia-ról” (folytatólag, Dukay Vilmos) elég érdekes fejtegetéseket találunk a füzetben. A szépirodalmi részt Hegedűs István költeménye (Téli kép) képviseli. Az irodalmi rovatban közölt cikk igazságtalannul támadja meg Heinrich Cid-kiadását, mely az erre vonatkozó irodalomtörténeti anyag lelkiismeretes feldolgozásával készült és a forrásokat (a spanyol és francia eredeteket) vette alapul. Hogy a különböző Cid-költemények tartalmának rövid kivonatai Heinrichnél és az összes többi magyarizáknál igen hasonlóak — pedig csakis ezeket állítja a bírálat egymással szembe — az a tárgy természetében rejlik és nem von le a Heinrich-féle kiadásnak sem értékéből, sem önállóságából. A „Könyvszemle”, hatodfél oldalon nem kevesebb mint huszonegy tárggyal bának el kurtán. A többi közt velünk is, a miért a szerkesztő „Urania, Kármán és Pajor” című irodalomtörténeti dolgozatára némi észrevételek mertünk

tenni. Idézi szavainkat s azt mondja, hogy „minden mondatunk a tudatlanság és ferdités kiáltó jele” s e kemény ítéletet azzal igyekszik indokolni, hogy elősorolt öt, állítólagos nagy fölfelezést, a miket mi nem láttunk meg abban a műben. Ezek egyike, hogy Toldy, Gyulai, Beöthy, Halász és mások „egygyű” fráterek, ő maga pedig „házon kritikaival” döntötte halomra amazok egygyűségeit. No a ki így meg van elégedve önmagával s az „egygyű” Toldyn és Gyulain” vívott győzelmével, annak kár volna e fölötti örömet tovább is rontanunk. De hogy a Havi Szemle és szerkesztője, a „Vasárnapi Ujság”-gal szemben a saját moráljáról keletes oktatásokat adjon, azt nem vártuk volna. Söpörjön a jó ur a maga háza előtt!

Egyetemes Philologiai Közlöny. E jeles s valóban a tudomány színvonalán álló szakközölnyöből, melyet a m. tud. akadémia nyelvtud. bizottságának megbízásából Ponorí Thewrewk Emil és dr. Heinrich Gusztáv szerkesztenek, most jelent meg a negyedik évfolyam II. (februári) füzeté. Becses tartalmából kiemeljük Goldziher adalékait a keleti tanulmányok magyar bibliográfiájához a mult században; Fináczy Ernő tanulmányát Julianus császárról; dr. Heinrich érdekes közleményét a magyar csizólókról; Pecz V. értekezését a gymnasium klasszikusok közül ezuttal Vergiliusról; Szilasi rövid, de tartalmas irodalomtörténeti cikkekcskáját, egy Mikes K. által folyggyezett adomáról (Mohamed császár és Erini), melyet Bolyai s utána Kisfaludy Károly tragédiájában (Irene) dolgoztak föl, Horatius gyönyörű satírája (II. 6.) „A város és falu”, Csengery János sikerült fordításában, igen élvezhető olvasmány. A kritikai részben Fröhlich Róbert bírálja Bibáry világértéket. A vegyesek közt is több érdekes apróság van, pl. Boissier Ovid száműzetéséről. — Ajánljuk ismételve, e derék szakközölny az érdekelte közönség figyelmébe s pártolásába.

Nemzeti nőnevelés, havi folyóirat, szerk. és kiadja a budapesti sugárúti állami tanítónőképző-intézet tanítóit. E jól indult szakközölnyöböl most jelent meg a második füzet, az elsőhöz hasonló gondos összeállításban. Vezérezik: A házi nevelésről, Szvorényi József egy iskolai beszédéből van véve s megérdemli, hogy e folyóirat közönsége által is ismertessék. Többi tartalma mind a női oktatás és a női munka köréből van véve. Két arckép, életrajzi cikkek, Pauler és Damjanicsné, szintén érdekelhetik a nő-tanító köröket. A levegőről szóló cikkek a szövegbe nyomott ábrákkal, a női munka-cikk külön metszett mintalappal van illusztrálva. E folyóirat havonként 5 nynyi füzetekben jelen meg s előfizetési ára egész évre 6 frt. Ohajtható, hogy minél inkább elterjedjen.

Az „Erdészeti Lapok” januári füzeté most került ki a sajtó alól; első közleménye melegen irt meg emlékezést Wagner Károlyról, e derék szakfolyóirat egyik alapítójáról, kinek arcképe díszíti e füzetet; aztán következnek: „Az erdőtervény végrehajtása”, Bedő Alberttől: „A talaj vegyszerkezelésének befolyása a szelid gesztenyére”, Téglass Gábertől; „Az erdei és fekete fenyő”, Kallina Károlytól stb.

Kossuth iratának német kiadása Pozsonyban Stampfel kiadónál jelen meg. De a német kiadás csak félével a magyar után jelenhet meg.

Petőfi olaszul. Guiseppa Cassone a Petőfi-társaságnak közelebb megvalósított külföldi tagja, levelet intézett a napokban a társaság titkárához Szana Tamáshoz, tudatva, hogy Petőfi kisebb költeményeinek olasz fordításából nemcsak a Kőrös völgyében volt rendez sajtó alá. Cassone nagy buzgalmat fejt ki Petőfi ismertetése körül s eléggé folyékonyan beszéli nyelvünket is.

Petőfi Bécsben. Lewinszky, a Burg-színház jeles művésze e hó 10-én felolvasást tartott Bécsben a Bösendorfer-féle teremben Pichler tirolai költő verses beszélyeiből, aztán pedig Petőfitől szavalt el tizenöt költeményt Neugebauer fordításában. A bécsi lapok oly magaslatlással írnak Petőfiről, hogy szintén sok is bécsi lapoktól egy magyar költőről. Minden vers után megújult a tetszés nyilatkozata, és — mint a Fremdenblatt írja — bizonyos csodálattal hallgatták e költemények és eredetiségét.

Bartók Lajos „Legszebb” című vigjátéka közelebb díszes kiállítás kötetben megjelen a Franklin-társulat kiadásában. Ugyancsak a Franklin-társulat Csiky Gergelytől egy kötet elbeszélést ad ki.

Bolond Istók „Manelukok albumából” megjelent az ötödik füzet, Szende Bélán kezdve Schaeffer Antalig, tizenhárom kormánypartí képviselő elmén rajzolt torzképével és szatirikus bemutatásával; ára 25 kr.

Hírlápirodalmunk 1880-ban. (Pótlék.) A „Vasárnapi Ujság” mult 6. számában megjelent közleményünket kiegészítik a következő lapok:

Zuhany. Éleztap. (Szombathely.) Szerkeszti és kiadja Horváth Gyula. III. évfolyam. Ára 4 frt. **Czegléd-Abony.** (Czegléd-Abony.) Hetilap. Szerk. Mohos Károly. Nyom. Ottinger Edénél Nagy-Körösn. II. évfolyam. Ára 5 frt. **Nagysonbati Hetilap.** Helyi érdeket képviselő irodalmi közölny. (Nagysonbati.) Szerk. Thinágl János Henrik. XII. évfolyam. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel; eddig csupán németül jelent meg „Tirnauer Wochenblatt” czimmel.)

Megszínt a „Természet” című szaklap, melyet Berecz Antal 10 évig szerkesztett Budapesten.

Ez idő szerint tehát **370** hírlap és folyóirat jelen meg magyar nyelven. — Sz. J.

A nemzeti színházban e hó 6-án mint Kisfaludy Károly születésének évfordulati napján, a nézőter teljes kivilágítása mellett adták a költő „Három egy-szerre” és a „Pártitűz” című vigjátékai, melyek folytonos derűltséggel alatt tartották a nagyszámú közönséget. A szereplők korhű öltözetben jelentek meg, s az egész előadást gond és művészet tette érdekessé. Az első kis vigjáték szereplői: Szathmáryné, Csillag Teréz k. a., Náday, Halmai, Benedek, Györgyné sikerült alakokat mutattak be. A „Pártitűz”-ben Ujházy mesterleg alakította a fontoskodó, de rövid eszü öreg bíró; eredeti alak volt Vizváry is mint hebegő kántor, Földényi a notárius fia, Pinter a vitéz kovács, Sántha a kisbíró, Szigeti Imre a vallott táblabíró; Helvey Laura, Molnárné, Vizváryné, s az 1815-iki divat szerint öltözött Feleki, Hetényi, Kórösmezey, és Faludi. Az est nem csupán a kegyelet, hanem a vidámság estéje volt.

A kolozsvári színházban e napokban általános tetszés közt adták elő b. *Kemény* Endre „Töréng-telen” című társadalmi verses tragédiáját. A szerzőt mindjárt az előjáték után többször kitapsolták.

Képzőművészeti hírek. A nemzeti muzeum számára a kormány három szép külföldi képet vett meg a műcsarnok nagy kiállításából: Vineau pompás kis életképet „Egy nő a piperezőbájában” háromezer forintért, Gábríel „Reggeli harmat” című tájképet ezerkétszázért s Dian Francesco tájképet három-ezerért. — *Lotz* Károly a kisbíró méntelep részére a kormány által megrendelt „magyar ménest” fest, mely ötven lovat tüntet föl. Ugyanó és *Thán* a ferenczvárosi templom számára oltárképeket és freskókhoz vázlatokat készítenek. — *Bencsur* Gyula Münchenben egy nagyobb történelmi festményen dolgozik, mely Kun László királyt tünteti föl. — *Mészöly* Géza jelenleg gr. Zichy Ödönnél Surdon időzik s több vázlaton dolgozik.

Bruck Lajos festőnk, kinek több szép képét lapunk is bemutatja, a fővárosból visszautazott Párisba. Sok magyar tárgyú képvázlatot vitt magával, melyeket az ország különböző részein készített. A párisi „Salon” idei kiállításában Bruck szintén részt fog venni.

Huszár Adolf jelenleg Deák nagy szobrának segédmintáját készíti. Kossuth mellszobra is készül műtermében. A Petőfi-szobor már majdnem teljesen kész, csak az arcvonásokon akar még némi változtatásokat tenni. Huszár mind ezen, mind a Deák-szobrán több lényeges és előnyös változtatást tett, mióta külföldi utjából visszatért. A Petőfi-szobor agyagmintájának megtekintésére a közelebbi napokban a művész városligeti műtermét a közönség számára is megnyitja.

Közzintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia febr. 9-iki ülésén az első értekező *Torma* Károly volt, ki „Limes daciusus és római feliratok s régiségtani közlemények” című értekezésében egy ósrómai táborhelyet ír le, mely Sebesváralja közelében a Kőrös völgyében volt s a völgy kulcsát képezte. Az értekező e helyen tett vizsgálódásai közben számos leletre is talált az ósrómai korból. Ez érdekes fölolvás után két vendégöt mutatott be értekezéseket. *Kautz* Gyula olvasta föl *Weisz* Béla nagyváradi jogakadémiai tanárának „A nemzetgazdaságtan és módszere, egyuttal észrevételek a kutatások nehézségeiről a társadalmi tudományokban” című tanulmányát. Azt a sokat vitatott témát tárgyalja, vajjon a nemzetgazdaságtanban melyik módszer helyesebb: a deduktív-e, vagy az induktív? Az értekező ez utóbbit pártolja.

A második vendég *Wertheimer* Éde volt, ki ama szövetségről értekezett, melyet 1787—90-ban Ausztria, Orosz, Francia- és Spanyolország tervezett Törökország ellen. Az értekezés II. Józsefnek az orosz császárnéval: II. Katalinnal 1787-ben Kherzonban történt találkozását az ujabbkori történet egyik legfontosabb mozzanatának jelzi. A két hatalom közt létrejött törökellenes szövetség híre szorozatban közöljük.

sabba fűzte a kapcsol Anglia és Poroszország között, s e két hatalom a portát, Hollandiát és Svédországot is törekedett szövetségébe vonni, míg a másik oldalról az osztrák államkancellár: Kaunitz herczeg Franciaországot csalogatta és Spanyolországot is fel óhajtá venni a szövetségbe. A nagy keleti bonyodalomnak e politikai alakulás veté meg alapját. Kaunitzonnal s hosszasan foglalkozik, s azt mondja róla, hogy ő emelte az osztrák államférfiak dogmájává a Poroszország elleni törekvéseket.

A földrajzi társulat e hó 5-iki ülésén *Tomsics* Iván értekezett Magyarország új részletes térképének előhaladásáról s az ország vezérkar néhány legutóbbi időben kiadott térképéről, melyek közt vannak az Aetna és Vezuv környékére vonatkozó is. Ezután *Erődi* Béla olvasta föl *Téglás* Gábor értekezését a piskátpetrozsinói vasutról.

A paedagogiai társaság e hó 2-án tartotta évi közgyűlést Molnár Aladár elnökelete alatt. A közgyűlés elhatározta, hogy „*Paedagogiai Könyvtár*” cím alatt füzetekben megjelenő vállalatot indít meg, mely évenként 30 ívöl fog állani, s a társaság tagjai ingyen kapják, ugyancsak a három évi időközönként megjelenő „Évkönyv”-et; ezenkívül „Encyclopaediát” is indít meg, a tanügyi ismeretek köréből.

A Kárpát-egylet az ország különböző részén osztályokat alakít, melyeknek célja az illető táj etnografiai és geográfiai viszonyait tanulmányozni, hogy az ország megírására biztos adatokat lehessen szerezni. A *budapesti osztály* a mult héten alakult. Az alakuló értekezlet Majláth Bélánál volt, dr. Hunfalvy János elnökelete alatt. Az alapszabályok elfogadtatván, ideiglenes elnökül *Majláth* Béla, titkáru *Téry* Ödön választottak.

A gazdatiszték az ország minden részéről összegyűlvé, e héten tanácskozást tartottak a fővárosban egy segély- és nyugdíj-intézmény megállapítása végett. Az alapszabályokat el is készítették, s a végrehajtásra állandó bizottságot választottak. Elnök *Bujanovics* Sándor, alelnök pedig gr. *Lónyay* Béla lett. A választmányi tagok közül tíz budapesti és tíz vidéki.

Az írói segélyegylet tőkéje 1879 második felében 5760 forint gyarapodott. Ebben van gr. Gyulai Samu alapítványa 500 frttal. A folyó költségekre ajándékok és adományok 2450 frt 90 krt tesznek. Ebben a közoktatásügyi miniszter által utalványozott állami segély 1900 frt. Ráth Mór kiadó a gr. Károlyi Tibor által fordított Quinet-féle „Forradalom” című könyve eladásától beküldött 150 frtot, Knoll Károly akadémiai könyvtáras a novemberben és decemberben eladott könyvek után 155 frtot. Évdíjas tagok lettek 12 frt évi kötelezettséggel: *Hang* Ferencz Kálcsán, *Knoll* Károly akad. könyvtáras és *Hindy* Árpád szerkesztő. A mult év második felében rendes segélyben nyegvenhárman (arg iró, özvegy, vagy neveletlen árva) 4845 frt erejéig részesült; rendkívüli segély betegnek 225 frt, egy temetés költsége 80 frt. Összesen 5150 frt. A magyar írók segélyegylete még mindig nem gyarapodik oly mértékben, hogy tőkéje kamataiból fedezhetné a szükségleteket. Ezért továbbra is annál inkább kéri egyesek, egyletek és pénzintézetek részéről az anyagi támogatást, mivel a közoktatási minisztérium az állam által segélyezésre megszavazott összegből a mult évben az eddigiggi jelentékenyen kevesebbet juttatott az egylet rendelkezésére.

Magyar egylet Konstantinápolyban. Klapka tábornok mindent elkövet, hogy a török fővárosban élő, mintegy 200 magyar társulási és szellemi érintkezésbe lépjen s e reből magyar egylet alakításán buzgólkodik.

A magyar földhitelező társaság egyesületébe alapító jegyet váltott *Rosendahl* Hilma kisasszony, a helsingforsi színház fiatal tagjával s egy tammersforsi előkelő család leányával. Az eljegyzésekről szétküldött jelentés így hangzik: „Hilma Rosendahl, tolt. J. Szinnyei Kihloissa.”

Csepreghy Ferencz temetése e hó 9-ikén ment végbe a kerepesi-úti temetőben. A Görbersdorffban elhunytat egyenesen ide szállították a halottas háza. A holttestet a melyen lesújtott özvegy, szül. Rákosi Ida, kísérte külföldről hazájá. A távoli hely dacára a résztvevők nagy sokasága jelent meg a végső tiszteletadásra. A koporsóra koszorukat küldtek a családtagok és jó barátok kivül: a népszínház bizottsága, a népszínház személyzete, a nemzeti színház, a Kisfaludy-társaság, az írók és művészek társasága, az asztalosok társulata, a kath. legény-

gette. E hó 10-én a paripa egy akadály átugrásánál ismét megbottlott. A királyné erősen megingott, de azért a nyeregben maradt. A nevezetes a dologban az, hogy Middleton kapitány és a vadásztársaságnak más gentlemanjei és gyakorlott sport-emberei ugyanezen akadály átugratásánál hanyatthomlok buktak le a lóról.

Margit olasz királyné betegsége. A római Quirinal termei egész farsangon át csendesek maradtak. Már régen beszélük, csöndesen és mély részvétellel, hogy a népszerű királyné beteg. A nápolyi merénylet oly lelki rázkódásba ejtette, melynek aggasztó jelei emlékeztetnek a mexikói császárné betegsége kezdetére. A királyné folyton abban a rögeszmében szenved, hogy Passanante, a merénylő, áll előtté, gyilkokkal kezében. Más rögeszmék is erőt vesznek rajta. Pár nap előtt erővel a képviselőházba akart menni s ott beszédet tartani. Étkészes közben a levest kanálzámmra az udvarhölgyek arcába főkendik; azt hiszi, hogy az szenteltvíz. Járn csak úgy mer, ha vezetik.

József főherczeg elfogadta a román bálbizottság által megindított gyűjtési mozgalom védnökségét, mivel a maros- és körösvidéki árvízkarosultak részére gyűjtenek; egyszersmind ő maga kétszáz frtot küldött a bizottságnak.

Kossuth levelei. Kossuth levelet intézett György Vilmos budapesti evangélikus lelkeshez, arra kérvén, hogy fia: Ferencz és Lajos Tódor születési bizonyítványát külön-külön hivatalos alakban állítsa ki, s *Helgy* Ignáz képviselőnek átadni szíveskedjék. Megemlítjük itt, hogy Ferencznek keresztatyja Deák Ferencz volt. — A *szentesi* kíváncsiok levélben kértek tanácsot Kossuthtól, ki a választ Günszt Bertalanról — a ki iratának sajtó alá rendezésében segíti, — meg is íratta. Határozottan nem beszél le őket az eszméről, mert esetleges szerencsájöknek nem akar utjába állani, de szívére köti, hogy jól gondolják meg előbb a viszontagságokat, s ne apaszszák a magyar nép egy csekély számát. — Kossuth levelet intézett még *Dióssy* Ferencz nagyváradi cézefestőhez, megköszönvén ama lobogót, melyet neki Nagyvárad iparosai küldtek. Mint írja, a lobogót annak idejében megkapta, egy emlékszik, hogy azt meg is köszönte s nem tudhatja: levele hol tévedt el. Kossuth Lajos levele közölve lesz nyilvánosan is.

* A branyiskói csata leírására, mely a „Függetlenség” febr. 4-ki számában megjelent, a következő sorokat veszszük Sápól: „Hogy Branyiskánál *Erdősi* Imre katolikus pap ment a zólyomi zászlóalj élén, keresztelt a kezében, azt én is bizonyíthatom. Személyesen ismertem a lelkes papot. Az a honvédtüzérhadnagy pedig, ki Guyon rendeltetére a már ingadozó s hátraforduló honvédek közé tüzelt kétszer, *Székely* József, jelenleg szolnok-dobokamegyei mérnök volt, akkor a 6-ik lovasüteg parancsnoka. — *Szabó* Károly, volt honvéd.”

Hegedűs Sándor képviselőt a párisi „indokhina akadémiai társaság” megválasztotta magyarországi levelező tagjának.

A Wenckheim-szobor. A b. Wenckheim Bélának Békésmegyében tervezett szobrára eddig összesen 2833 frt 38 kr. 1 db arany és 2 ezüst frt gyűlt egybe. B. Gyulán Party Ferenc bizottsági pénztárnoknál. A szoborbizottság fölkeri az ivtartókat, hogy az iverket a begyűlt összeggel vagy a nélkül mentül előbb küldjék be.

A magyar- finn atyafiságot a Helsingforsban időző dr. *Szinnyei* József tényleg is bebizonyítja. Jegyet váltott *Rosendahl* Hilma kisasszony, a helsingforsi színház fiatal tagjával s egy tammersforsi előkelő család leányával. Az eljegyzésekről szétküldött jelentés így hangzik: „Hilma Rosendahl, tolt. J. Szinnyei Kihloissa.”

Csepreghy Ferencz temetése e hó 9-ikén ment végbe a kerepesi-úti temetőben. A Görbersdorffban elhunytat egyenesen ide szállították a halottas háza. A holttestet a melyen lesújtott özvegy, szül. Rákosi Ida, kísérte külföldről hazájá. A távoli hely dacára a résztvevők nagy sokasága jelent meg a végső tiszteletadásra. A koporsóra koszorukat küldtek a családtagok és jó barátok kivül: a népszínház bizottsága, a népszínház személyzete, a nemzeti színház, a Kisfaludy-társaság, az írók és művészek társasága, az asztalosok társulata, a kath. legény-

egylet, Blaháné stb. A beszentelés után a menet a temetői asztalra vonult, melyben Tóth Ede és Toldy István is pihennek. Itt csak az utolsó pillanatban sikerült a családának sírhelyet szerezni, hogy a sirt még akkor kezdtek ásni, mikor a halottas menet megérkezett. Nem is lehetett bevárni, míg a fagyos földet a kellő mélységig leásták, hanem letették a koporsót a közeli útra s Lukács Sándor, a népszínház rendezője és az elhunytak színműve társasága ott mondta el búcsúbeszédét. A színházi énekar gyászadala fejezte be a gyász-ünnepélyt.

Helyreigazítás. A „Vasárnapi Ujság” két utóbbi (4. és 5.) számában Szinnyei József nagyereméni könyvtáráról igen érdekes bibliografiai adatokat közölt az első magyar hírlap, a „Magyar Hirmondó” életrajza mellett. Szinnyeitől úgy megszoktuk már az ő könyvtári működéséről a szigorú pontosságot és lelkiismeretességet, hogy eszembe sem jutott volna adatait ellenőrizni akarni, ha a „Magyar Hirmondó” egyik kötete (az 1876-ik évi) véletlenségből éppen az asztalonon nem fekszik. Erről az évfolyamról Szinnyei a V. Ujs. 5. számában a következőket mondja:

„1876. (VII. évfolyam.) = 102 Levél. 856 lap. Végül: Tudósítások 2 számozatlan levél. (Szerkesztette Barczafalvi Szabó Dávid.)

A dolog azonban nem egészen így van. — A „Magyar Hirmondó” 1876-ik évi folyamából az első 312 lapot egész május 13-ig még Szatsvay Sándor írta, miként ezt a levelek aljára jegeztett Sz. S. kezdőbetűk is bizonyítják. De a 313-ik lapotól 400-ig májusban összevesszett Szatsvayval, a mi az utóbbi arra indította, hogy a „Hirmondó”-tól végképp megválva, egy új hírlapra, a „Magyar Kurir”-ra, melyet 1877-ben Bécsben tényleg meg is indított, hirtelen elmozdított. Az árva maradt „Hirmondó”-t május 13-iktól június 21-ikéig, a 313-ik laptól 400-ig — eggyezzer egygy, másszor más, néha kettő-három is írta. Csak június 21-iken a 48-ik levéllel vette át Barczafalvi Szabó Dávid a szerkesztést, miként ez a 401—406. lapon levő beköszöntő beszédből kiviláglik. Ettől fogva az év végeig csakugyan Barczafalvi volt az író és szerkesztő.

Szükségesnek tartottam e kis helyreigazítást ugyancsak a „V. U.”-ban közölni, nehogy valamely későbbi irodalomtörténetírók, Szinnyei ur megérdemelt tekintélyére támaszkodva, a dolog előadásában megint hibát kövessen el. — N. K.

A fentebbi helyreigazítást helyen valónak tartom. Saját igazolásomra azonban annyit nyilváníthatok, hogy én, miként cikkem végén kifejeztem, „A Magyar Hirmondó” bővebb részletes leírását egyik szakközönségünkben szándékoztam közzétenni. Abban bővebben kifejtetem a szerkesztők változását, azt is megírom, hogy az egyik szerkesztő nem Kibédi Mátyás István a „Dietetika” szerzője volt, mint eddig hitték, hanem egy ismeretlen poéta aistái Mátyás Páter, sőt azóta egy, eddig föl nem említett szerkesztővel Tállyai Dániellel is bővült ismeretem. Hogy Szatsvay Sándor még 1876 május 13-ig szerkesztette a lapot, az annál inkább tudva volt előttem, mert ő és Rát mindig alájegyezték nevük kezdetű betűket a levelek végén, a többi nem; azaz, nehogy ismét hibát kövessék el, Barczafalvi is egyetlen egyszer B-vel jegyezte alá nevét. Tehát, hogy Szatsvay nevét elfeledtem Barczafalvi mellé jegyezni, az hiba volt tőlem, annál inkább, mert ezen mult századi kitűnő journalistákra vonatkozólag izekre mennek jegyzeteim, ismerem életpályáját, még azt is tudom, hogy egy ízben, az uralkodóról közzétett meggondolatlan híreért, a derék Szatsvay martíryomságot (25 rónás forintot azaz botot) szenvedett. Álljon itt még az is, hogy ez alkalommal fedeztem fel a gróf Ráday-féle, most a budapesti reform. könyvtárban (sőt a csalátnak egy évszázadig a könyvkötő festékekétől összeragadt lapokat is én választottam szét) „A Magyar Hirmondó”-nak, eddig egyetlen példányban létező 1877- és 88-ik évfolyamát és a hozzá kötött „Magyar Merkurius” egy negyedik részét is.

Szinnyei József.

Halálozások.

K. PAPP MIKLÓS, a kolozsvári „Magyar Polgár” szerkesztője, hosszabb betegség után elhunyt e hó 12-én 43 éves korában. Az irodalomnak sok ágában működött: írt történeti cikkeket és tanulmányokat, elbeszéléseket, regényeket, színműveket, s mint hírlapszerkesztő a publicistai tén és napi irodalomban eleven tevékenységet fejtett ki. Lapja a „Magyar Polgár” sokáig a királyhagyomány ellenének közönsége volt, a füző óta pedig a kormányt támogatta. Szerkesztett pár év előtt egy történeti tárt is, melyben

okiratokat közölt; újabb „Helyfutár” című szép-irodalmi mellékletet adott a „M. Polgár” mellett. Történeti művei közt említenél „Az 1711-iki zendülés”, regényeiből „Egy szép asszony regénye”, színműveiből „Az ördög bibliját” a budapesti népszínházban adták. Kolozsvárt nagy tevékenységet fejtett ki, s nemcsak írt és szerkesztett, de a lyceum nyomdáját bérletben ki, több művet ki is adott. Papp Miklós volt, ki rábirta gr. Teleki Sándort is, hogy gazdag tapasztalatait ne hallgassa el, és szellemes tollát ne pihentesse. Béke halmvain!

FÜZESSY SÁNDOR apát, a király-helmezi kerület országgyűlési képviselője, a zemlémi kath. pápáság egyik legtevékenyebb papja s az egyesült-ellenzék híve, meghalt 55 éves korában. A holttestet Zemlémmegyébe, Füzesrére szállították. Koporsójára az egyesült-ellenzék párt is tett koszort. — POLYA JÓSEF Barsvármegye alispánja, volt országgyűlési képviselő, mint lapunk zártakor értesülünk, február 12-én meghalt.

Elhunytak még a közlebbi napok alatt: KÁDÁS RUDOLF, a premontrai tanítórend érdemes tagja, győri tankerületi főigazgató, ki a tanügyi terén sokat fáradozott N.-Váradon, Kassán, Győrben, az utóbbi években pedig nyugalmába vonultan élt a rend pecze-sz.-mártoni birtokán, N.-Várad mellett. — KISS JÁNOS, Békésmegye nyugalmazott főispáni helytartója, 78 éves korában B-Gyulán. — FRATER FERENCZ kataszteri felügyelő 58 éves korában Debreczenben. — BOTKA GÉZA, torontálmegyei első aljegyző 32 éves korában N.-Beeskereken. — GÁMÁN JÁNOS birtokos, Kolozsmegye törvényhatósági bizottságának tagja, 45 éves korában M-Palatkán. — DOMBI PÉTER mérnök s miniszteri tisztviselő Miskolcon 58 éves korában. — HAV FERENCZ, Szörény-megye pénztárnoka, ki a Pausz-féle ügy miatt öngyilkosságot követett el, s tizenkét napig szenvedett, öreg anyát, özvegyt és négy kis árva hagyván maga után. — BÁRÓ MORENYI ANTAL nyugalmazott lovas százados 73 éves korában Kolozsvárról. — NEMES BENJAMIN ref. lelkész Bogáton. — SURÁNYI JÁNOS nyug. fővárosi törvényszéki jegyző 42 éves korában. — THIERRY VILMOS, nyugalmazott bánya-nagy, ki a szakirodalomban is működött, de általában sok különöz tulajdonsággal bírt, Nagybanján. — MAGYAR JÁNOS, veterán néptanító, ki 33 évig oktatót, Bogoszlón. — TOPICS REZSŐ, honvédszázados Mitrovicán.

ÖZV. PILTA JÁNOSNÉ szül. Gyúrók Katalin művelt szellemű és a közműveltségi ügyeket pártoló hölgy, 61 éves korában. — ÖZV. ZILAH KISS LÁSZLÓ szül. Abrudhattyai Rediger Anna, Zilahon. — CSIKY KÁROLYNÉ, Arad városi tanácsnok neje (Csiky Gergely drámáiról fivérének neje) hosszas szenvedés után Budapesten. — DR. TÓTH SÁNDORNÉ szül. Achner Mária, 22 éves korában N.-Szébenben. — MIKOS IMRENE szül. Miltényi Erzsébet, 37 éves korában Szegszárdon. — SÁGHY FERENCZ szül. Berger Anna, 59 éves korában Agárdon. — KOMPOLTINE szül. Ferenczy Róza színésznő 25 éves korában Baján. — JAKSICH JÁNOSNÉ, szül. Hloubeck Franciska, 64 éves korában Csátáron, Biharmegyében. — OREMUEUX LÉON köztársasági szenátor meghalt Párisban 84 éves korában. Sokat szerepelt és sokat is emlegették nevét. Ő volt az első szülő, ki miniszteri tárcsát nyert. 1848-ban. Mint kitűnő ügyvéd tünt föl, s 1842-ben képviselővé választván, államférfiúi tulajdonai is ismereteseke lettek. Mindig a szabadelvűekhez tartozott. III. Napoleon alatt visszavonult a politikától, s a császárság bukása után, 1870-ben másodszor viselte az igazságügyi tárcsát; 1875-ben először szilán választott szenátor lett. Ő volt az „Alliance Israelite” egyik főalapítója is.

Szerkesztői mondanivaló.

Több olvasónk rendelt meg a „V. U.” tavalyi évfolyamából egyes számokat; kiadó-hivatalunk igyekezik teljesíteni a kívánatokat. Nem mulasztjuk el azonban figyelmeztetni olvasóinkat, hogy sokkal célszerűbb, ha a postán elmaradt példányokat azonnal reklamálják, vagy ha egyes számokat akarunk megrendelni, az iránt mielőbb megkeresik kiadó-hivatalunkat. Mert megtörténhetik, hogy az illető szám elfogyván, a később érkező megrendeléseknek a legjobb akarat mellett sem lehet eleget kintó-hivatalunk.

Sz.-Vesszős. Anakreon dalai, a modern formában, igazán szépen hangzanak. Föl fogjuk használni, sőt más uton is gondoskodunk ismertetésükért.

H. A. Milnes pásztorala igen csinos; de a fordító nem bírja eléggé a költői nyelvet, a formai csint. E részben sok a kívánni való még. Fordítást pedig csak úgy közölünk, ha e részben is egészen megfelelne az irodalmi jogos igényeknek.

K.-Tarcza. Szeg fog jelenni, csak még egy kis várakozásra kérjük.

Pathó Pall. Csunya história, nem balladának való. A tragikumban lehet bűn; de nem minden bűnben van tragikum.

A szerelem dalai. Hányszor — s ugyanebből a hangból s ugyanebben a formában és ugyanezzel a gondolatmenettel — elzengett érzemények! Valami újnak csak kellene lenni bennök, hogy közlésük igazolva legyen!

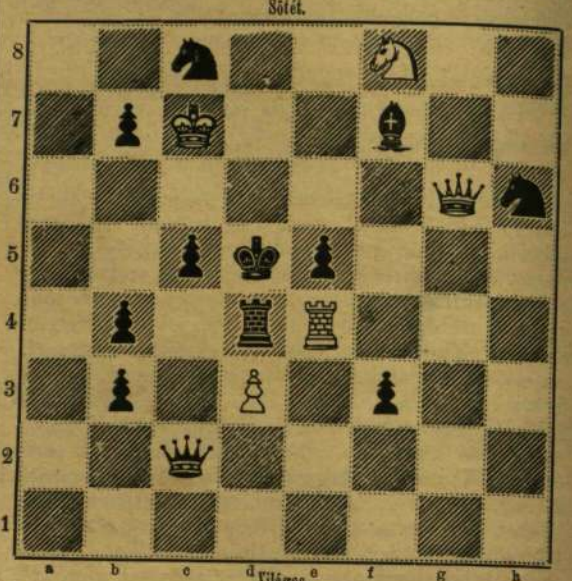
Nem köszönetek. Merengés (Z. M.) — Anyjok sirján. — Alkonyórák (N. K.)

Kritikán alul. Kedvesem hűsége. — Az első hó. — Jászai és az özvegy. — Imma. Megemlékezés Petőfi Sándorról.

SAKKJÁTÉK.

1054. sz. feladv. Sardotsch N.-től Triesztben.

(A negyedik Detroit-féle tornában külön díjjal jutalmaztatott.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1049. sz. feladvány megfejtése.

Gold Samuél.

Megfejtés. Sötét. 1. Bf5—f3 — e4—f3: (a) 2. Bd5—d3 — — t. sz. 3. F v. H matt. a. 1. — — — — — Kc4—d5: (b) 2. Fg6—f7 — — — — — Kd5—e6 3. b7—b8 V v. H. mat. b. 1. — — — — — g2—g1V. 2. Fg6—f7 stb.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József, Glesinger Zsigmond, Sárospatakon Gérecz Károly, Nagy-Dobronay Németh Péter, Kolozsvárról Csipkés Árpád, Budapesten K. J., F. H. és Tuschell Rezső. Tatin Josefóvits Gyula, Magyar-Óváról Igali Svetozár, Berecztelken Nagy Albert, Karakón Homolka János. A pesti sakk-kör.

Tartalom.

Szöveg: Csepregy Ferenc. — Éjfélt párbaj. Ballada. Arany Jánosról. — A két ördög vára. Történeti beszély. Irta Eötvös Károly. — A szent-gothard-hegyi vasút. — Ott ültem... Költemény. Albert Ivánról. — A gőzház. Verne Gyula regénye. — Egyveleg. — A nagy-körösi ásatások. Dr. Öreg Jánosról. — Az angol parlament ellenzékének vezére. — Róka-dáztat Mustungban. — Hogy lett két törökbeli magyar ember. Feriáról. — Régi magyar nyomtatványok. — A Kisfaludy-társaság közgyűlése. — Irodalom és művészet. — Köztársaságok, egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Képek: Csepregy Ferenc. — A szent-gothard-hegyi vasút. (6 kép.) Bárd Dobhoff J. vázlata után. — Róka-dáztat Mustungban, a Bolan-szoros táján (Kelet-Indiában). — Az első ellenzék padok az angol alsóházban. Wyllie képe után. — A gőzház. — A nagy-körösi ásatások. Biczó Géza rajza: Ásatási jelenet a Tetétlen. Árpádhalma a tetétleni pusztán. (Pengyom.)

HETI-NAPTÁR. Febr. hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israélita
15 V D I Faust. és P. D. Invoc. Fusz.	3 F Sim. és An. 3		
16 H Julianna sz. vt. Juliana	4 Izidor	4 Jonathan	
17 K Donát és J. vik. Julián és Dón.	5 Agota sz. vt. 5 József		
18 S Sim. p. v. Kán. f. Concordia, Fláv.	6 Bakol püspök 6 (nőv. h.e.)		
19 C Zsuzs. p. Konr. v. Mansv. Gabin	7 Párthén püsp. 7 Bjt. M. M.		
20 P Eleut. p. J. t. k. f. Eukár, Eleuter	8 Tivadar vt. 8 Eső-ünn.		
21 S Mór v. Eleon. f. Eleonora	9 Nicephor vt. 9 S. Zóhor		

Hold változásai. ☉ Holdtölte 26-án 2 óra 38 per regg.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. sz.)

Nyílt tér.*

Köszönetemet

nyilvánítom az alkalommal, mintán a Török József ur gyógyszer-tárából Budapesten vett

szabadalm. köztvényvásznat

használván, keresetsontomban és csipőmben volt heves fájdalomtól könnyen és gyorsan megszabadultam, s készen nyilatkozom, ezt mindenki előtt szóval is bizonyítani.

FRIEDLER I.

Budapest, Luiza-utca 20. sz.

* E rovat alatt közölték a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

7. SZÁM. 1880. XXVII. ÉVFOLYAM.
Egy határozat határozatát, vagy annak helye egyetemesi ígértámal
10 krajczár; többesét ígértámal 10 krajczár; Bányagölj külön minden
ígértámal után 80 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetésnek elfogadók: Hason-stein és Vogler Wallisbasse Nr. 10, Mosse R. Sallustia Nr. 24
Oppelk A. Wallisb Nr. 22.

A magyar-francia biztosító részvény-társaság,

melynek

20 millió frankot, azaz 8 millió arany forintot

10 millió frank, azaz 4 millió arany forint

készpénzben befizetett s részint magyar állami értékpapirokban, részint a főváros első rendű pénzintézeténél helyeztetett el, — mind igazgatósági székhelyen Budapesten, mind az ország különböző pontjain állított vezér- és főügynökségei által már megkezdé működését és .

BIZTOSÍT

a) tűzvéss és robbanás által okozott károk ellen ingó és ingatlan tárgyakat;

b) jégkár ellen minden mezőgazdasági terményt,

c) szállítmányi károk ellen szárazon és vizen szállított ja-

vakat,

d) az ember életére minden ismert módozat szerint.

A társaság rendkívüli nagyságu alaptőkéje, melyet működésének mindjárt kezdetén a biztosító közönségnek garanciaképpen nyújt, kezeség arra nézve, hogy általa az előforduló károk a leggyorsabban és méltányosabban fognak rendeztetni és kifizetelni. Másrészt a társaság az iránta már is minden oldalról nyilvánuló bizalmat, valamint eddig tanúsított rokonszenvet az által is fogja igazolni, hogy díjszámításainál a közönséget mindazon kedvezményekben részesíteti, melyeket egy solid alapon működő társaság biztosító feleinek nyújtani képes.

Biztosítási ajánlatok benyújthatók s minden irányban bővebb felvilágosítások nyerhetők úgy az igazgatósági központon (Budapest, IV. ker. Városházter 1. szám) mint a vezér- és főügynökségeknél s az ország nevezetesebb helyein már felállított kerületi ügynökségeknél. 5683
Budapest, 1880. január 10-én.

Az igazgatóság.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

IPAROS-GAZDAK KÖNYVE.

Az iparos-gazda családok számára.

RAJZOKKAL ELLÁTV.

Irta

KUBINYI LAJOS.

Ára füzve 70 kr.

Ipáros-gazdasszonyok könyve.

Ipáros-gazda családok számára.

Irta

KUBINYI LAJOS.

Képekkel.

Ára füzve 70 krajczár.

Az okszerű gazdálkodás alapelvei.

Kezdő- és kis-birtokosok számára.

Válogatott források nyomán számos ábrával.

Irta

KUBINYI LAJOS.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

!!Majdnem ingyen!!

A nemrég megkötött nagy britannia-üzlet gyár főtanácsos-ának folyóirata a következő 42 db. kiválóan jóles britannia-üzlet tárgyat csupán 6 frt 75 krajczárért, mint az előállítás költsé-gek alig negyed részéért, adjuk, tehát majdnem ingyen és pedig: 6 db. kitűnő jó asztali kés, britannia-üzlettel, valódi angol asztal-áczal pengével. 6 db. legújabb villa, britannia-üzlet egy d. rabból. 6 db. nehé britannia-üzlet evőkanál. 6 db. bri annia-üzlet kávéskanál, legjobb minőség. 1 db. tűnő britannia-üzlet tejcsész. 1 db. nehé britannia-üzlet leveleszedő. 6 db. britannia-üzlet kényugtató. 6 db. angol Victoria-csészé, legújabbban vészeve. 6 db. hatásos britannia-üzlet asztali gyertyatartó. 6 db. britannia-üzlet asztali csengőgöngy, üzlet hanggal. 1 db. britannia-üzlet tea-szűrő tolválgyertyatőval. 12 db. Valamennyi 42 tárgy a legújabb britannia-üzletből van készítve, a mely az egyetlen, a világon létező fémek között mely örökké fohérn marad, s a valódi üzletből 30 évi használat után sem különbözethet meg, amiert kezeség is vállaltatik. Ozim és egyedüli megrendelési hely a cs. k. osztrák-magyar tár- tományok részére: 5560

Főraktára az első angol britannia-üzlet-gyáraknál: BLAU és KANN, Bécs, I. Elisabethstrasse, Nr. 6. Szállítás postautánvét mellett pontosan. — Póstadój az összes 4: dbért, Ausztria Magyarország bármely helyére, 36 kr.

FERENCZ JÓZSEF KESERÜVIZ-FORRÁS

Elismert mint leghatasosabb valamennyi keserüvíz között.

Dr. Leube W. a belgyógyász tanára, Erlangenben. „Nem okoz kelletlen mellékhatást, ha nagyobb adagban vétetik. Sőt még oly esetekben is, hol a bányák- hártya iszagtól, e víz fájdalom nélkül széklését okozott.” 5498

Dr. Korányi Frigyes, tanár és kir. tanácsos Bud- pesten. „Különbösen az által tün- tik ki, hogy enyhén keserű, nem kellemetlen ízt és hogy még hosszabb használat után sem savorja meg az étvágyat és emésztést.”

Dr. Gebhardt Lajos, ház igazgatója, Budapesten. „Könyven vétethetik és a többi budai vizekhez aránylag kevesebb mennyiségben és rövidebb idő alatt hoz kedvező eredményt létre.”

Dr. Kiss Sándor, a Szt. János kórház igazgatója Budapesten. „Valamennyi budai ke- serüvíz között kelemes íze és jeles hatása által tünik ki: gyomor- és bélhurattól, megrogzított székrekedéstől, alhasi vérpangásnál, valamint vértőlulásoknál, aranyérről, étvágytalanságnál stb.”

Ezen víz kapható minden gyógyszer-tár és fűszerár- kereskedésben és a forrásigazgatóságnál Budapesten.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A MAGYAR TÖRTÉNET KÜTFÖI

AZ ÁRPÁDOK KORÁBAN.

Irta

Dr. MARCZALI HENRIK.

A m. t. akadémia által Vitézdíjjal jutalmazott pályamunka.

Ára füzve 1 frt 20 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

KERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.

Tűzetes utasítás

a konyhakertészet, virágmivelés és gyümölcsstenyésztés körében.

A legújabb kutatók után

írta

GALGÓCZI KÁROLY.

Átnézte és jegyzetekkel bővítette

Dr. FARKAS MIHÁLY.

Negyedik kiadás.

Ára füzve 80 krajczár.

A ROSSZ SZOMSZÉD.

REGÉNY.

Irta

Vadnai Károly.

Ára füzve 1 frt.

A rossz szomszéd újabb regényirodalmunk kiválóbb termékei közé tartozik. Kedves és érdekes meséje egy kisvárosi társaságba vezet, melynek alakjai gondol, hiven és költői módon vannak rajzolva. Egy öreg ember vad gyűlölsége elválasztani törekszik két szerető ifjú szívet s e szívek ragaszkodása utójára még az ő régi sebt is meggyógyítja. A fiatal leány belső világának rajza tele van idylli, gyöngéd, finom vonással, mely önkénytelenül lebilincseli az olvasó részvétét s érdeklődését belevonja e kis családi dráma körébe. A humoros genre-alakok is igen sikerültek. A mi pedig e könyv fő érdemét alkotja: a nyelv, stíl, előadás kiváló gondja, mely Vadnait újabb regényíróink közül méltán emeli ki.

